STRIPSCHRIFT

nummer 128
prijs *f* 4,95

Guido Crepax en
Valentina

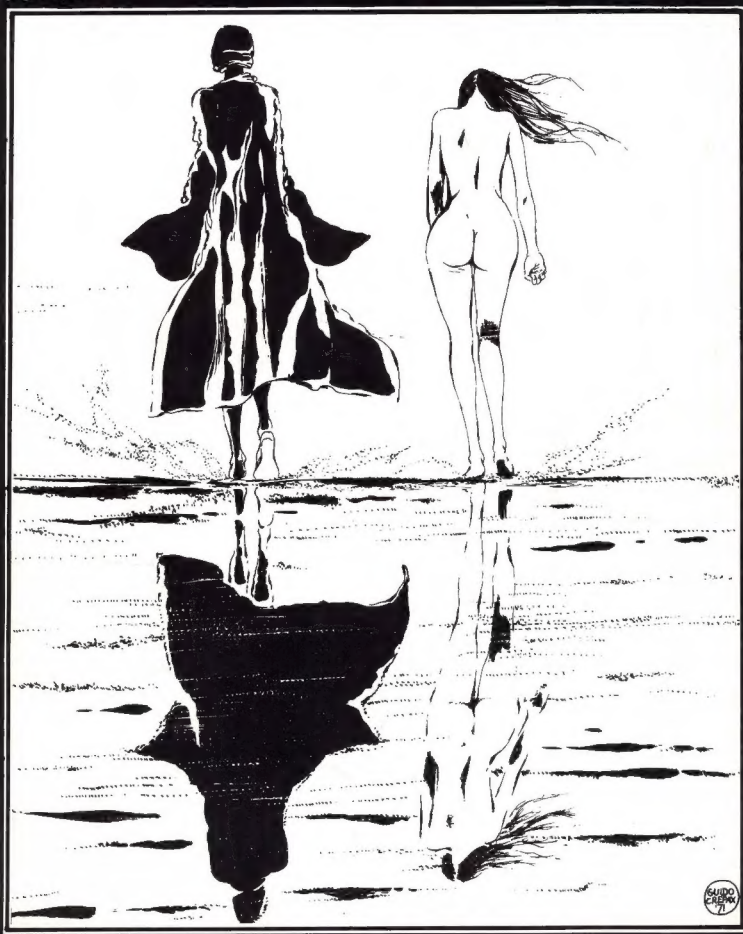

Vergis je niet

Oude nummers van Stripschrift zijn nog steeds verkrijgbaar tegen de oorspronkelijke prijs
Vul de antwoordkaart in het hart van het blad in.

18 (*f* 2,25): Vijftig jaar Bruintje Beer met een herdruk van **Bruintje Beer verdwaald**, Walt Disney Studios (tekenfilm)...
19 (*f* 2,25: Kabouterstrips met herdruk van het **Paulus de Boskabouter**-verhaal nr. P.14, John Bakker...
20 (*f* 2,25): **Prins Valiant** door Harold R. Foster met een herdruk van **Aanval op de Neveleilanden** (1960); Thé Tjong Khing.
36 **1/2** (*f* 1,50): **Mad** poster & gemengd nieuws.
38 **1/2** (*f* 1,50): Het pikante **Lucky Luke**-verhaal **Luke se défoule** (1966) op posterformaat & gemengd nieuws.
45/46 (*f* 3,25): Superhelden; **Octobriana; Guus Slim's** Tillieux met herdruk van **Felix; Heer Bommel en zijn Iksel** (1908-einde).
47/48 (*f* 3,25): Peyo met herdruk van **De Groene Draak (Johan en Pirrewiet)** uit **Sprint; De Blauwbloezen** van Slaverius, Giles; herdruk **De valstrik van de Rode Kreek** (Timoer, 1956); tekenfilm en pornostrip...
55/56 (*f* 3,75): Special over Peter de Sme met een herdruk van de oer-**Generaal** en van zijn **Fulco en de Miesmannetjes** (uit **'t Kapoentje**): Druillet mét adembenemende herdruk (1969); striptekenaars aller landen verenigt u...
57/58 (*f* 3,75): Erg veel over Marter Toonder met name zijn jeugdwerk **(Thijs IJs); Buck Danny** en dus ook Victor Hubinon; Daan Jippes **(2 voor t)** Richard Corben met een gruwelijke herdruk...
59/60 (*f* 3,75): 50 jaar Disney-tekenfilms een tussensprint van Kees de Bree; Daan Jippes over Carl Barks mèt unieke **Donald Duck**-herdruk van Barks; **Donald Duck**-weekblad en een heel klein **Kuifje**...
65 plus (*f* 2,25): Interview Tibet met herdruk **Rik Ringers leidt de dans** (1955); **Chick Bill; Tina**; Jay Linch door Evert Geradts; **De Wonderen van Mu** (11/33-11/44)...
66 (*f* 2,25): Interview Franquin met uitvoerige bibliografie én herdrukken **Guust Flater, The Spirit** van Will Eisner, Dick Matena (over de **Macaroni's**); **De Wonderen van Mu** (11/45-11/49).
67 (*f* 2,25): **Nader tot Kuifje 3** over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met **Bollie en Billie** en **De Sliert** en een bibliografie; **De Wonderen van Mu** (11/50-11/70)...
68/69 (*f* 3,75): De Marten Toonder-story deel 1 en het begin van de herdruk van **Tom Poes en de Schoonschijners** (1610-1635); alles over **Akim** en **Tarzan**-pulpuitgaven; **De Wonderen van Mu** (11-72-11-82).
70 (*f* 2,25): De Marten Toonder-story deel 2 (**Panda**, Toonder-studioos); Jan van Haasteren; **De Wonderen van Mu** (11-83-einde); **Tom Poes en de Schoonschijners** (1636-1655)...
71 (*f* 2,25): **Koning Hollewijn**; Lambil, Cauvin; **Tom Poes en de schoonschijners** (1656-einde)...
72 (*f* 2,25): **Blake en Mortimer; Panda**; een persiflage op **Kuifje**; veel over Craenhals met de herdruk van **Fort Bravo** uit 1953...
73 (*f* 2,95): Legendarische beschouwingen van Domien ten Berge over Marten Toonder; **Tibor, Fulgo** en **Raka-lilliputuitgaven;** Dick Matenapersiflage op stripfanzines...
74 (*f* 2,95): 4 blz. **Zuiptor** van Uco Egmond, speciaal voor Stripschrift, Raymond Macherot (**Chlorophyl, Poezekat**); Domien ten Berge over Marten Toonder; **Professor Pi**...
75/76 (*f* 4,25): Uitvoerige aandacht aan Peter O'Donnell met een herdruk van zijn **Modesty Blaise**; Willy Lohmann's vochtige **Kraaienhove**-persiflage...
77 (*f* 2,95): Special Gerrit Stapel met de nergens elders gepubliceerde strip **Mijn vriend Andries**; Aart Clerkx tekent voor **Stripschrift**...
78 (*f* 2,95): Speciaal voor Stripschrift 8 blz. Daan Jippes in **Intercity Incident**; interview met Forest 'Bud' Sagendorf over **Popeye; Modesty Blaise**; algemene beschouwingen over de vloek in het beeldverhaal...
79 (*f* 2,95): Jules Feiffer; **Moem**; Piet Wijn onder de loepe èn voor het voetlicht met een herdruk van **De Moorse Tovenaar; Tintin et moi** (Kuifje dus)...
80 (*f* 2,95): De **Robbedoes**-verhalen van Fournier; **The Hulk** met een herdruk; **De Tovenaar van Fop**; Vervolg & slot-herdruk **De Moorse Tovenaar** van Piet Wijn...
81/82 (*f* 4,25): Special Peyo, **Smurfen** met herdrukken; alles over de Dupuis-tekenaars in een overzichtelijke encyclopedie; Tillieux en een **Felix**-herdruk...
83 (*f* 2,95): De stripbladen **Sjors** en **Pep** (nu **Eppo**); Loriot; begin unieke herdruk van de **Dick Bos** reclamestrip **Glashard**; de populariteit van stripfiguren...
85 (*f* 2,95): De professoren in het Europese beeldverhaal (**Zonnebloem, Barabas, Adhemar, Sickbock, Pirlwytskofsky, Kalker, Lupardi**—; Harry Balm, **Kuifje**-wedstrijd; Patty Klein over stripscenario's; **Dick Bos**...
86 (*f* 2,95): komplete inhoudsopgave van **Stripschrift** nr. 49/50 t/m 84; Eddy Paape, informatie over het SDCN...
87 (*f* 2,95): Alles over **Bert Bus** met een herdruk van zijn Nitokris, kartoenrubriek Ong-Gezien over **Tom Ungerer**, start van herdrukken **Simpelman, Lucky Luke** voer voor psychologen en een unieke L.L.-persiflage.
88 (*f* 2,95): **Ridderspecial: Prins Valiant, De Rode Ridder** en de Vlaamse Ridderschap van **Bob de Moor** op hun historische betrouwbaarheid getoetst. Een nummer geknipt voor het (geschiedenis) onderwijs, met Prins Valiant-persiflage van **Wood** en aandacht voor tekenfilm **Tarzoon**, de schande van de jungle.
89 (*f* 2,95): **Uitgeverij Casterman**, met o.m. interview met **Jacques Martin, Jacques Tardi**, in de voetsporen van Jules Verne, herdruk van unieke **Tardi**-oorlogsstrip, **Kuifje en de Picaro's**, de **4 Helden**, gewogen en te licht bevonden **Craenhals, Kresse.**
90/91 (*f* 4,60). Zéér uitvoerige **Disney**-special met Art Babbit, Floyd **Gottfredson, Barks index**, de tekenfilm Fantasia, **Donald Duckweekblad** nader bekeken, Mickey Mouse-Donald Duck - strijden om de macht in een **Bill Elder**-persiflage, en als **extra** een kompleet nimmer in Nederland gepubliceerd MM-verhaal: **MM als oorlogsvrijwilliger**.
92 (*f* 2,95): **De auto in de strip**, ambivalentie t.o.v. Jean Graton's schepping **Michel Vaillant, Julie Wood**, herdruk. MV-strip, Strip en werkelijkheid bij MV, en **Van strijd tot strip**, overpeinzingen bij de Nederlandse politieke plaat van Kartoenist/striptekenaar **Wim van Wieringen**.
93 (*f* 2,95): Start van **herdrukken** (vert. Dick Matena) van de legendarische strip **Pogo** met een artikel over schepper Walt Kelly, nog meer over **Paulus de Boskabouter**, aandacht voor Toonder's **Magister Hocus Pas**, miskend en onderkend genie. Jan Gerhard Toonder over **De Stripkunst** van Marten Toonder. **Onggezien** en een opzienbarende kartoen van Yrrah uit VN.
94/95 (*f* 3,60): Alles over **2000 nummers Robbedoes**-weekblad. De ontwikkeling van het blad, interview met **hoofdredacteur Karel Cavens**, de geboorte van **Robbedoes** in herdruk... **Robbedoes index** t/m nr 2000; verder aandacht voor de dertigste verjaardag van het **weekblad Kuifje**, Pogo.
96 (*f* 3,25): **Jijé-special interview** en een herdruk van zijn **Pogologie**, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van Banda en de start van een nieuwe rubriek Frans nieuws **La France Oh la la**.
97 (*f* 3,25): De opkomst en ondergang van de keizerstrip **Trigië**, in een interview met tekenaar met tekenaar **Don Lawrence, Verdwenen Kuifjes** door Har Brok teruggevonden, interview met **Selby Kelly** weduwe van Pogo-tekenaar Walt en tevens degene die de strip voortzette... herdrukken.
98 (*f* 3,25): Uniek **documentatienummer: Strips in de dertiger jaren** met Herman Pieter de Boer over **De Toverwereld van Doe mee**, Mr. van Veen over **De relatie kinderprent-stripverhaal**... De werkelijke geschiedenis van Tripje, Gerrit Theodoor **Rotman**, George van Raemdonck, **Bulletje en Boonestaak** Honderdduizenden **Soete suikerbollen van W. G. van de Hulst en Zn., Thijs IJs**, Toonder's eerste beer... Barend Servet over zijn wederwaardigheden met **Gijsje Goochem**, GG-herdrukken.
99 (*f* 4,95) SUPERDIK **Amerikanen nummer** met o.m. een exclusief interview met **Wallace Wood**, stripmaker **Martin Lodewijk over Milton Caniff**, unieke herdrukken **Male call** (Caniff) en **The Curse** van **Wood en als extra Wood-persiflage** op **Caniff-strip** Terry & The Pirates, **Trigië**, politiek gewogen, een navrante beschouwing, **Pogo** herdrukken, **Kuifje** in Rotterdam en een verslag van het **congres in Angoulème.**
100 (*f* 4,95): Een 64 pagina's jubileumnummer met onder meer een diepgravend interview met tekenaar **Hans G. Kresse**, een volledige herdruk van het 65-ste Eric de Noorman-verhaal: **De stille strijd**, een door **Toonder** zelf opnieuw bewerkte lezing over eigen werk, een interview met **Hergé**, de relatie tussen **striphelden en tekenfilms** onderzocht door de Stichting **Holland Animation**, een artikel over **Cartoons** door cartoonist/striptekenaar **Wim van Wieringen**, het eerste artikel in de reeks over de opkomst en ondergang van de **Hollandse Stripschool** en een duik van **Guus Luijters** in zijn stripverleden.
101 (*f* 3,95): **Een scenaristen special**, interviews met **Greg, Jacques Lob Jean Michel Charlier, Pierre Dionnet**, aandacht voor **Blueberry**, een **Pogo-persiflage** door **Wallace Wood/Harvey Kurtzman** met kanttekeningen van Evert Geradts en het begin van de herdruk van het 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: **De eerloze krijg.**
102/103 (*f* 3,95): Extra dik (56 pag.), met aandacht voor de geschiedenis van Kuifje Weekblad, **interviews** o.a. met de schepper van Blake en Mortimer. **E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair**, een tekenaar van de nieuwe generatie, de Lombard-uitgaven uitgepuzzeld, een artikel van **Henk J. Meier** over **Rik Ringers** en het vervolg van de Eric de Noorman herdruk: **De eerloze krijg**.
104 (*f* 3,95): Sublieme omslag van **Joost Swarte** en een gesprek met hem door **Herman Pieter de Boer**, een reaktie op het **Trigië**-artikel uit nummer 99, een verslag van de Kartoenale, deel 2 in de serie over de opkomst en ondergang van de **Hollandse Stripschool**, een Pogo-herdruk en het vervolg van **De eerloze krijg**.
105 (*f* 3,95): Aandacht voor 'Duckman' **Carl Barks** d.m.v. een artikel en een **herdruk** van een van zijn eerste **Donald Duck**-verhalen, een lezing van **Daan Jippes** over het maken van strips, aandacht voor tien jaar **Het Stripschap, Tante Leny** plus de herdrukken van **Pogo** en **Eric de Noorman.**
106 (*f* 4,95): Hugo Prattnummer, interviews, beschouwingen en een herdruk van **Luck Star O'Hara**, de VNU-story III, de jaarlijkse Stripdoorsnede, herdrukken van **Pogo, Eric de Noorman**, boekbesprekingen...
107/108 (*f* 4,95): Alles over **Kapitein Rob** en zijn schepper Pieter Kuhn, de volledige **Kapitein Robmusical** van Evert Werkman, herdrukken **Eric de Noorman** en Smurfen...
109/110 (*f* 4,95) **Eppo**-special met beschouwingen en interviews over en met Henk Kuijpers (**Franka**), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, de VNU-story IV, kritiek op de vooroordelen tegen strips, een kartoenbijdrage van Ton van Hougendoorn, de boekenspecial met o.a., **Kuifje in Zwitserland**, herdrukken van **Pogo** en **Eric de Noorman...**
111 (*f* 4,25/: Stripproduktienummer over het ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena), scenario, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication. Nogmaals **Kapitein Rob**, herdrukken van **Pogo** en **Eric de Noorman...**
112/113/114 (*f* 5,95): Driedubbelnummer over detectivestrips met Eisner, en zijn **Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer** (Pétillon), Loro, **Jess Long**, detectivefilms, 3 forse herdrukken plus **Eric de Noorman**, boekbesprekingen...
115 (*f* 4,25): Een tipje van de sluier opgelicht over Strips en politiek en verder Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb en de **Eric de Noorman**-herdruk...
116 (*f* 4,95): Centsprenten en strips, interviews met Ben van Voorn en Piet van Elk en beschouwingen over Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts **Bassie**, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en de **Eric de Noorman**-herdruk...
117/118 (*f* 6,50): Interview Blanc-Dumont met herdruk, Jijé-polemiek, inhoudsopgave **Stripschrift** nrs. 85-117/118, de redaktionele **Top 20** van 1978, een boekenspecial, herdruk **Pogo** en de afsluiting van de **Eric de Noorman**-herdruk...
119 (*f* 4,95): **Lucky Luke**, interviews met Morris en Goscinny, 2 unieke herdrukken, **De Ballade van de Daltons**, 50 jaar **Kuifje**, Marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt...
120 (*f* 4,95): Science Fiction met Leloup, **Arman en Ilva**, Dick Matena en Enki Bilal met herdruk...

STRIP SCHRIFT

nr. 128, november 1979

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968; ingeschreven K.v.K. A'dam onder nr. V 531661.

Redaktie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam, tel. 033-31181

Uitgever: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, Zeist, tel. 030-791496
Advertenties: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, Zeist, tel. 030-791496

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Rob van Eijck, Hans Frederiks, Wim van Helden, Ernst Pommerel

Vaste medewerkers: Eric Hoek, Henk J. Meier, Jean-Pierre Mercier (Frankrijk), Nico Noordermeer, Guus Ong, Albert Tol

Vormgeving en produktie: Loes Leeman

Stripschrift is verkrijgbaar:
via een abonnement (jan t/m dec) à *f* 40,–
Abonnementsprijs buiten Benelux *f* 50,–
giro 209948 t.n.v. Stripschrift, Slavenburgs Bank Zeist, giro 81188, banknr. 64.48.33.416; of via een lidmaatschap/abonnement van het Stripschap, giro 1513000 t.n.v. de penningmeester van het Stripschap, Amrobank, Amsterdam, giro 390378, banknr. 42.11.38.114; alsmede in de losse verkoop à *f* 4,95.
Houders van een CJP-paspoort kunnen zich bij hun CJP-buro opgeven en betalen de gereduceerde abonnementsprijs van *f* 36,– voor een kalenderjaar.
Lopende (bestaande) abonnementen kunnen niet omgezet worden!
Abonnementen op Stripschrift die in de loop van het abonnementsjaar worden opgegeven, kunnen slechts voor een gehele jaargang worden afgesloten.

Stripschrift is eveneens verkrijgbaar in veel boekhandels en kiosken.

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERVEELVOUDIGD EN/OF OPENBAAR GEMAAKT, DOOR MIDDEL VAN DRUK, FOTOCOPIE, MICROFILM OF OP WELKE ANDERE WIJZE OOK, ZONDER VOORAFGAANDE SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN STRIPSCHRIFT EN AUTEURS.

DE VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE GEPLAATSTE ARTIKELEN BERUST BIJ DE AUTEURS.

Druk: Vonk Zeist

INHOUDSOPGAVE

Guido Crepax, een decadent surrealist de tekenaar van Valentina geïntroduceerd door Ennio Cavalli / pagina 5

Guido Crepax. Tussen fantasie en werkelijkheid.
Mat Schifferstein verdiept zich in Crepax' omvangrijke oeuvre / pagina 9

Crepax: 'Ik heb de ambitie een strip te maken zoals een regisseur een film.'
een interview van Adriana Lobello / pagina 16

De moorden in de Rue Morgue
herdruk van een verhaal uit 1967, waarvoor Crepax het gegeven ontleende aan Edgar Allan Poe / pagina 19

De rare belevenissen van prof. Stap-door-den-tijd
Frans Oudejans over een nagenoeg onbekend stripverhaal uit Het Joodsche Weekblad / pagina 26

Nieuws / pagina 28

Pogo / pagina 31

Postriptum / pagina 34

De Stripschappagina's
aandacht voor de elfde Stripdag in Dronten en Stripschapprijs voor Jaap Vegter / pagina 36

Inside Woody Allen/Professor Pi / pagina 39

Sommaire
Ce numéro de Stripschrift a comme sujet principal le dessinateur italien Guido Crepax; nous vous présentons des articles, un interview et une bande inédite en Hollande. Vous trouverez aussi un article sur une bande hollandais presque inconnu (*Prof. Stap-door-den-tijd*), Pogo et les rubriques habituelles.

Summary
This issue of Stripschrift is mainly devoted to the italian artist Guido Crepax; with articles, an interview and a comic strip not published before in Holland. We also have an article on an almost unknown dutch comic strip *Prof. Stap-door-den-tijd*), Pogo and the usual columns.

Het verschijnen van de eerste Nederlandse uitgave van een stripverhaal van de Italiaanse tekenaar Guido Crepax is een goede gelegenheid om nader in te gaan op zijn werk. Dat is niet eenvoudig. Crepax is een fenomeen dat buiten stripkringen tot nu toe waarschijnlijk meer aandacht heeft gekregen dan onder de liefhebbers van het beeldverhaal. Alleen in CISO-Stripgids *werd door Jan Smet in een artikel aandacht aan hem besteed. Dit is vooral te wijten aan de bijzondere wijze, waarop Crepax het stripverhaal vormgeeft. Kunst- en kultuurkenners worden hierdoor meer geboeid dan de minder op de nieuwste kultuursnufjes uitzijnde striplezer.*

Praten over Crepax leidt ook al gauw tot het gebruik van ingewikkelde termen, ontleend aan kunstkritiek en kultuurfilosofie of aan ingewikkelde zaken als psychoanalyse en politiek. Woorden als surrealisme, symbolisme, realisme, sadomasochisme en trotskisme zult u dan ook in dit nummer van Stripschrift *aantreffen. Anders valt er over Crepax helemaal niet te praten. Daarnaast echter zullen ook wat luchtiger zaken uit Crepax' werk de revue passeren: het avontuur, science-fiction, mooie vrouwen en een gezonde dosis ongezonde sex.*

Het aardigste over Crepax heeft de Franse tekenaar Wolinski gezegd in zijn voorwoord bij het boek Bianca: 'Crepax laat in zijn wereldje binnen wie hij wil: wij arme kijkers kunnen slechts toezien hoe hij met Bianca speelt, als met een pop. Hij kleedt haar aan en uit, doet pief-paf-poef bij haar, laat haar bijten door de hond, gooit haar in de hoek, haalt haar huilend weer op en slaapt in met haar in zijn armen. De rest is niet belangrijk (...)'

Jac Drewes

GUIDO CREPAX

een decadent surrealist

door Ennio Cavalli

Zijn vader was een hartstochtelijk muzikant: eerste cello aan de Scala en leraar aan het conservatorium te Milaan (al meer dan veertig jaar, dus: recordhouder!). Zijn broer Franco, die eerst directeur was van de platenfirma GGD-CBS, werd er directeur-generaal en meteen de 'peetoom' van sterren als Massimo Ranieri, Gianni Nazzarro, 'I Camaleonti', 'I Pooh' en Marcella.
Hijzelf is een verwoed jazz-liefhebber maar hij houdt ook van klassieke muziek. De muzikale familietraditie heeft echter bij Guido Crepax alleen het terrein klaargemaakt waarop hij zijn enorme tekengaven kon botvieren. 'Reeds zeer klein begon ik te tekenen en al maar door hoorde ik dan muziek, het spelen van mijn vader,in trio's en quatuors... en mijn eerste beroepsbezigheid had betrekking op muziek, op jazz. Ik ontwierp hoezen voor jazz-platen.'
De specialisten kennen vast en zeker de stijlvolle hoezen van 'Music', de sierlijke zwarte viek van een spelende Jerry Mulligan, één met zijn saxofoon, het rustige gelaat van Shorty Rogers en het profiel van het 'Modern Jazz Quartet'. Hij tekende insgelijks de kaften voor de 'Piccola Bibliotheca Ricordi' (New-Orleanscomposities, traditionele jazz, met een ontketende Celentano onder het opschrift 'Io, la canzone') en heeft ook gezorgd voor het 'kostuumpje' van tal van klassieke platen.
Guido Crepax is geen moeilijk te vinden man: hij werkt veel in zijn studio op de laatste etage van een paleis langs de Via de Amicis, niet ver van de Milano dei Navigli. Voor hem geen buitenlandse reizen (hij kwam verleden jaar voor het eerst in Parijs!) maar lange wandelingen op zijn ruim terras. Ontspanning kent hij praktisch niet. Maar hij slaapt graag lang.

Horror

Zijn grote, comfortabele studio schijnt voor hem geschapen: voor een analytische geest, een aanbidder van Valentina, Trotzkist, amateur van wandtapijten, prenten, eigenaardige kunstwerken, kalenders met realistische, psychoanalytische symbolen. Als een uiterst bekwaam bibliothecaris rangschikt hij de boeken en tijdschriften waaraan hij zijn medewerking verleende. Een ereplaats wordt ingenomen door een affiche geïnspireerd op de arrestatie van Valpreda.

Deze veertiger met lichtjes grijzende haren, kort geknipt, zoals die van Mulligan op zijn eerste boekkaften tekent langzaam (een blad per dag!) met een ongelooflijke zin voor perfectie. Snel werken voelt hij aan als een verraad. Het is geen toeval dat door critici aandacht werd gevestigd op zijn horror vacui, op zijn instinctieve afkeer voor lege ruimten, voor composities zonder detailwerk. Hij tekent op Duits karton, dat hij in een winkeltje om de hoek koopt, met een oude vulpen voor Oost-indische inkt waarin hij een Londense pen heeft gestopt die door het gebruik bijzonder soepel is geworden. Uit deze stalen punt vloeien haardos en ogen, letters en krullen, slanke benen en lange 'Ahahha hahah hah!'-kreten, sinistere 'Shrak schreck schreck grr' – geluiden, de verleidelijke déshabillés van Valentina en ook haar jaloeziewekkende intieme lingerie (kant- en bof-broekjes, die als met een microscoop waargenomen zijn, worden getoond in een suite van champagnebellen en soms afgetakeld met een geraffineerde en fetisjerende kracht), de barokke spiralen die ons sinds enkele tijd van avontuur naar avontuur binnenvoeren in de kronkelingen van ons onderbewustzijn (ik denk aan 'Valentina con gli stivali' waarin obsederende, barokke gestalten, buitenaardse wezens voorkomen in een oneindigheid van variaties en visuele hallucinaties). Alleen voor de achtergrond gebruikt hij een penseel. Zijn fouten veegt hij weg met een scheermesje. En daarmee zijn al zijn werktuigen opgesomd.

Amerikanen en vooral, voor de platenhoezen, voor David Stone Martin, een meester in zijn genre. Toen ontdekte ik het realisme van Ben Shahn en ik begreep onmiddellijk dat hier de inspiratiebron lag van Martin. Nu zijn het de surrealisten die me interesseren met Ernst voorop. Want als er een algemene trek in mijn oeuvre te vinden is, dan zal hij wel surealistisch zijn. En misschien kan men ook spreken van een invloed van het symbolisme, van een Redon bij voorbeeld of van een Félicien Rops.'

Van zijn grootmoeder erfde hij een boek met illustraties: het gaat hier om Wagners' tetralogie geïllustreerd door de Brit Arthur Rackham, een artiest uit het begin van onze eeuw. Dit boek wordt door Crepax vaak geraadpleegd en was de aanleiding tot heel wat jeugdfantazieën. „Ondanks de sympathie van de nazi's voor Wagner, houd ik nog veel van hem. Hij is een uiterst belangrijke voorloper van de moderne muziek. Tijdens zijn leven was hij een ongelooflijke mislukking want Verdi ging er met al het succes vandoor. De dodecafonisten en alle grote revolutionairen in de muziek, tot Schoenberg toe, vonden bij Wagner hun basis. Ik hou ook van Debussy die ik beschouw als een... decadent Wagneriaan!'

In zijn strip *Bianca – Una storia ecessiva* baseerde hij zich nogmaals – volgens eigen zeggen – op de thema's van de grote Duitse componist (zo geliefd door Friedrich Nietzsche en ook door Marcel Proust!) en op de illustraties van Rackham: Bianca is

Communist

Guido Crepax wil zelfs langs details om zijn reputatie van 'supervedette van het Italiaanse tekenverhaal' ontzenuwen. Daarom trekt hij de aandacht op zijn eenvoudig tekengerei. 'Ik ben geenszins de Celentano van mijn verhalen' protesteert hij 'maar alleen een mislukt reclametekenaar.
De mensen beseffen niet dat men met stripverhalen niet veel verdient. Ik ben altijd een publiciteitstekenaar geweest, al zou ik liever helemaal vrij van banden zijn.'
En hij herinnert aan het werk dat hij geleverd heeft: voor Shell (autoraces), Rhodiatoce (met het nieuwe personage Terry), Campari, Biraghi. Bovendien oogstte hij veel bijval met versieringen van beddelakens voor jongeren (motorfietsen) en voor bakvisjes (vrouwen met krulljezertjes).
Uit politieke overtuiging verafschuwt hij reclame en publiciteitstekenen is voor hem 'een ongezonde creatieve bezigheid'.
Hij is inderdaad communist, veeleer Trotzkist, nauwkeuriger nog 'een afgescheurde Trotzkist' want – zo zegt hij – 'met Rusland ben ik niet erg ingenomen! Ik ben een overtuigd anti-Stalinist en keur bovendien de Russische interventie af in Tsjechoslowakije'.
Officieel is Guido Crepax architect. Maar behoudens voor enkele stands, die hij onmiddellijk na het behalen van zijn diploma ontwierp voor de Fiera di Milano, heeft hij dit beroep nooit uitgeoefend.

Surrealist

Zijn jeugdliefden is hij tot in een bepaalde stijlverwantschap trouw gebleven. 'In den beginne had ik een grote eerbied voor de

een Siegfriedheldin die natuurlijk haar draak doodt, zelfs als men beseft dat het verhaal – afwijkend in betekenis van de Wagneriaanse heldenwereld – gedrenkt is in andere (gedeeltelijk erotische) symbolen en baadt in dromen en obsessies.
Erotiek is trouwens voor Guido Crepax geen taboe maar een stimulans, een aanleiding tot fantastische droomverhalen die door preutse tegenstanders weleens als 'ziekelijk' bestempeld worden.

Vrouw op de achtergrond

Zijn volgende boek met de avonturen van Valentina: *Valentina contro Babe Yaga* heeft ook bindingen met de muziek. De Russische heks Baba Yaga beweegt zich op de tonen van *Taferelen uit een Schilderijententoonstelling* van Moessorgsky. Anderzijds valt een zekere verwantschap te merken tussen bepaalde close-uptekeningen van Crepax en de procédés van de hedendaagse avant-gardefilm. Zijn geliefkoosde regisseurs? 'Eisenstein, Jancson (die hem op tekengebied diep heeft beïnvloed) en Bergman.' Hij gaat vaak naar de bioscoop, met zijn kinderen (twee jongens van respectievelijk elf en drie jaar en een meisje van acht) en zijn vrouw die – hij staat erop dat dit vermeld wordt! – nooit model heeft gestaan voor Valentina. Is dit preutsheid?
Bepaalde lasterpraatjes blijken hem enorm dwars te zitten. 'Indien het personage enige gelijkenis met haar vertoont' zo zegt hij vergoelijkend 'dan ligt de oorzaak hiervan op sentimenteel vlak. Zij, en de vrouwen van dat genre, bevallen mij. Zo kom ik ertoe mijn vrouwelijke figuren een wel bepaald silhouet te schenken zonder dat er evenwel aanleiding bestaat onmiddellijk vergelijkingen te gaan zoeken in de ons omringende werkelijkheid'. Laat het ons daarbij houden maar er tevens aan toevoegen dat zijn echtgenote voor Guido Crepax een strenge maar werkelijk onbetaalbare medewerkster is.

Valentina's slaaf?

Tezamen discussiëren zij over de vorm en de teksten. Aan haar, doctorandus in de letteren, danken wij de bevreemdende, magische taal van 'I Sotterranei'. Taalkundig is alles tiptop in orde: deze taalconstructies werden afgeleid van het Gothisch. En omdat de relatie tussen het gotisch en het Duits nagenoeg identiek is als die tussen Duits en het Italiaans, begrijpt men gemakkelijk dat dit ogenschijnlijk 'koeterwaals' vertaalbaar is, dat het een syntaxis bezit, een spraakkunst en zelfs een vereenvoudigde vervoeging. Het staat vast dat men het met wat geduld in een andere taal kan reconstrueren. Studenten in de filologie hebben hem trouwens reeds correcte vertalingen toegezonden.
De Anafi 1972-prijs – hem toegekend op het Science Fiction Festival van Trieste – evenals de Yellow Kidtrofee – hem overhandigd te Lucca als beste Italiaanse striptekenaar – waren de aanleiding tot verklaringen die de nadruk leggen op zijn poëtische benadering van het kunstwerk. 'Ik wijd mij zeer ernstig aan zaken die niet ernstig zijn. Ik voel mij als een jazz-muzikant die verplicht wordt te spelen voor een gehoor van klassieke muzikanten (...) Ik beschouw mezelf niet als een slaaf van Valentina, ofschoon zij mij enorm bevalt. Ik teken haar steeds zonder eraan te denken dat ze beminnelijk moet blijven: mijn enige basis is mijn liefde voor haar in mijn geest!'

Ennio Cavalli
©Phénix

SHKLATCH!
WHIP
WHIP...
AH!
EH...EH...
EH...
LA MAISON FOLLE
CLENG
CLENG
CLENG
THUN!
TRRR...
TRRR...

GUIDO CREPAX

Mat Schifferstein
(m.m.v.
Jac Drewes)

TUSSEN FANTASIE EN WERKE LIJK HEID

Valentina

De Italiaanse striptekenaar Guido Crepax werd geboren te Milaan op 15 juli 1933. Aanvankelijk wilde hij architekt worden, waarvoor hij in 1958 een studie afrondde.
Inmiddels echter was hij begonnen met het illustreren van boekomslagen en platenhoezen om in zijn onderhoud te voorzien. Ook werkte hij voor tijdschriften en verzorgde acht jaar lang de voorplaat van het wetenschappelijk blad *TEMPO MEDICO.*

Vanaf 1965 begint hij strips te tekenen. Zijn eerste strip *NEUTRON* verschijnt in het nieuwe blad *LINUS*. Het vormt het eerste deel van een serie, die onder de naam *VALENTINA* zijn roem over de wereld zal verspreiden. Daarnaast tekende hij ook diverse andere strips. Tevens bleef hij boeken en tijdschriften illustreren. In 1970 begon hij aan een serie tekenfilms voor de italiaanse televisie.
Hieronder zal nader ingegaan worden op het werk van Crepax, en zal belicht worden wat het bijzondere van deze striptekenaar is.

Het werk van Crepax

De eerste verhalen van Guido Crepax zijn te karakteriseren als *eenvoudige verhalen met fantastische elementen*. Het avontuur staat centraal, of dit nu een detektive-verhaal (*Neutron*), een science-fiction-verhaal (*l'Astronave Pirata*), of een 'gewoon' avontuur is (*Belinda*), het gaat om de aktie.
De plots in deze verhalen zijn recht toe recht aan, hoewel dit bij *Neutron* (*Valentina*) al direkt een stuk moeilijker ligt: Philip Rembrandt, alias Neutron, speelt in de eerste verhalen een dubbelrol. De lezer weet dat in het begin niet, maar gaat het in de loop van het eerste verhaal *De bocht van Lesmo* (1965) vermoeden en weet dat vermoeden aan het einde bevestigd. Valentina Roselli, zijn vriendin, komt daar zelfs pas een paar verhalen later achter. Neutron nu, is een soort vermenselijkte superman – als je je daar nog iets bij kunt voorstellen –, een man met een bijzondere gave: hij is in staat iets of iemand te verlammen door middel van zijn ogen; zo kan hij zelfs de tijd doen stilstaan. Als een persoon verlamd wordt, weet die later niet dat dat gebeurd is. Neutron beschikt ook over een eigen operatie-basis, een ultramodern laboratorium, vanwaaruit hij de misdaad bestrijdt. De schurken, van wier plannen hij op de hoogte wil blijven, houdt hij in de gaten d.m.v. verborgen microfoons en microcamera's.
L'Astronave Pirata (*Het Ruimtepiratenschip*) is een soort space-opera over een aantal sympathieke piraten. Crepax brengt in dit verhaal duidelijk zijn eigen, bizarre fantasie al naar voren: de figuurtjes lopen vaak in ouderwetse, renaissancistische kleding rond, met een rapier in de ene en een straalpistool in de andere hand.
Zo'n zelfde mengelmoesje komen we ook tegen bij *Belinda*, waarin de gelijknamige heldin met een fietsketting bewapend op haar motor rondraast en graag platen draait, een rockstripheldin à la *Pravda* dus. Maar dat is niet alles: ook buitenaardse wezens, die trek hebben in een lekkere portie singles en elpees, doen gezellig mee.
Deze mengelmoesjes doen vermoeden dat de maker ervan nog in een beginstadium verkeert; er worden namelijk allerlei dingen die niet bij elkaar horen op een hoop gegooid omdat het er leuk uitziet, maar degene die dat doet is niet in staat een hechte, overtuigende werkelijkheid in zijn verhalen op te bouwen. Dit zou als een kwaliteitskriterium kunnen worden gebruikt. Er zullen bijvoorbeeld weinig mensen zijn, die *Luc Orième* verkiezen boven *Blake en Mortimer*. Bij Paape en Greg ziet het SF-element er wel heel grappig uit, maar bij Jacobs is het funktioneel en daardoor veel overtuigender. De gebouwen in de onderaardse steden zien er bij Crepax eerst uit als onderdelen van een flipperkast, in de latere verhalen als werken van een kultuur (tempels, pyramiden).
De tekeningen in de eerste verhalen zijn uiteraard ook nog wat primitief, je kunt zien dat Crepax geen tekenopleiding gevolgd heeft: de anatomie van zijn figuurtjes klopt niet helemaal, ze bewegen wat houterig en het gebruik van schaduw is niet konsekwent. Af en toe een vlek zwart, terwijl die op andere plaatsen ontbreekt. Wat je ook goed kunt zien is dat de tekenaar dan al zit te ploeteren op zijn platen om zijn tekeningen zo gaaf mogelijk te krijgen; hij werkt al behoorlijk gedetailleerd.

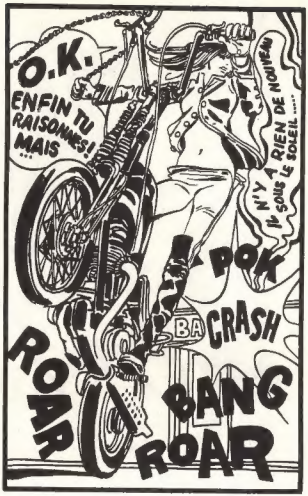

Belinda

Langzaam worden de tekeningen verfijnder, de lijntjes worden zekerder, soepeler, nauwkeuriger neergezet en ook de verhalen worden subtieler opgezet, beter uitgebouwd en afgewerkt. Er ontstaan *complexe fantastische vertellingen*, die een hoogtepunt vormen in het werk van Crepax en in de ontwikkeling van het stripverhaal. Kenmerk van deze verhalen is de vermenging van droom en werkelijkheid.
Zo wordt Bianca van het ene erotische avontuur in het andere gesleurd: in feite zit ze op een kostschool voor jonge meisjes, maar dat blijkt pas achteraf, de 'werkelijkheid' waar ze bijna het hele boek in leeft, is een fantastische mengeling van haar ook niet malse kostschoolleven en de fantasie in haar dromen en nachtmerries. Crepax laat hier dus al zien dat het beleven van de werkelijkheid verschillende nivo's heeft, hoewel de overgangen en de aansluiting nog lang niet zo subtiel en complex zijn uitgewerkt als bij Va-

Bianca

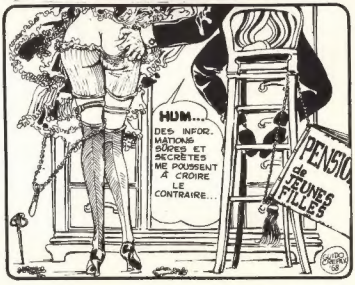

lentina. *Bianca* is een fantasisch soft-erotisch werk geworden, een must voor de liefhebber van dat genre.
Ook bij *Valentina* op haar hoogtepunt (1967-1972) is dit terug te vinden. De manier van vertellen is 'breedbeeldig' en heel subtiel: een mysterie wordt geleidelijk aan opgelost; zaken die de lezer eerst over het hoofd ziet, blijken belangrijke details voor het verhaal te bevatten en pas aan het einde kan alles in de goede kontekst geplaatst worden. Meestal tenminste: zo wordt een droom, die Valentina in *Het kind van Valentina* heeft, pas vijf verhalen later, in het verhaal *Annette,* verklaard. De korte verhalen waarin Valentina de hoofdrol speelt, zijn meestal niet los van elkaar te lezen; Crepax blijft verhanden leggen tussen dingen die vroeger gebeurd zijn, die nog gaan gebeuren en die op een ander realiteitsnivo gebeuren. Het ruim duizend platen omvattende *Valentina* moet voor het grootste deel dan ook als een hecht geheel gelezen worden.
De personen in de verhalen leven niet alleen in de werkelijkheid, ze beleven hun avonturen grotendeels ook in nachtmerries, fantasieën en herinneringen. Deze belevenissen zijn veelal absurde, vaak erotische bewerkingen van het 'gewone' leven van de personen. Zij maken de verhalen van Crepax tegelijk moeilijk, intrigerend en voor het stripverhaal uniek. Als er al bij tekenaars dromen e.d. voorkomen is het nooit zo (uitgezonderd bij Hugo Pratt), dat deze als wezenlijk onderdeel door het hele verhaal geweven worden
Crepax' latere tekeningen bereikten de perfektie. Hij heeft grote aandacht voor het detail, ook in zijn uniek gebruik van close-ups. In de opeenvolging van plaatjes bereikt hij levendige, filmische effekten. Opvallend aan zijn lijnwerk is dat hij zijn figuren, met name de gezichten, niet geheel omlijnd, maar slechts bepaalde delen aangeeft. Het gebruik van schaduw is niet zijn sterkste kant; die ontbreekt dan ook meestal (zoals bij de tekenaars van de 'klare lijn').

Crepax gebruikt ook verschillende soorten kaders, waarvan de meest voorkomende natuurlijk de gewone, rechthoekige kaders zijn, die de 'werkelijkheid' aangeven. Maar soms geven ze ook de droom aan, om de vermenging van fantasie en realiteit zo sterk mogelijk te houden. Verder gebruikt hij kaders met de ronde, afgetopte hoeken, die de droom- en fantasiewereld weergeven. Voor nog grotere verwarring gebruikt Crepax daarnaast nog allerlei andere soorten kaders, laat ze soms weg of zet ze scheef om een bepaald effekt te bereiken. Wat ook erg te waarderen valt is dat Crepax zijn verhalen niet hoeft vol te kletsen om iets over te brengen. De ware stripmeester kenmerkt zich toch door het beeld. Let maar eens op hoe Hugo Pratt en Will Eisner de sfeer van de omgeving, de stemming van de personen weten over te brengen d.m.v. hun woordloze tekening. En ook Crepax kan dat, door zijn gebruik van kamerastandpunten en close-ups. De sfeer, die in veel avonturenstrips neigt te ontbreken, is er – en bij Crepax vaak bizar en barok.

Vanaf 1972 gaat Crepax steeds meer *ondubbelzinnige verhalen* schrijven, die ofwel *realistisch* (*Valentina, L'Homme de Pskov*), ofwel *erotisch* (*Histoire d'O, Emmanuelle*), ofwel *fantastisch* zijn (*Valentina*).
De verhalen van Valentina worden, een uitzondering daargelaten, steeds realistischer: de droomwereld is er nog wel, maar die speelt een minder belangrijke rol en tevens is het fantastische, bizarre (de oudere-wetse kledingstukken en gebruiksvoorwerpen) er grotendeels van af. De realiteit komt steeds meer naar voren. In het verhaal *Pietro Giacomo Rogeri* komt een bende fascisten in aktie en in *Blindemannetje* maken we op een onaangename manier kennis met een verslaafde vrouw. De gebeurtenissen in dat laatste verhaal werken heel sterk door op de hoofdpersonen: Valentina wordt ontvoerd en we zien hoe zowel de vernederde Valentina als haar man Philip er onderdoor gaan. Overigens is het realistischer worden een tendens die we tijdens de hele ontwikkeling van het werk van het werk van Crepax kunnen terugvinden: de karakters van de mensen worden steeds dieper en echter, overtuigender uitgewerkt. Valentina en Philip worden ook ouder, net als de tekenaar en de lezer.
Als Valentina nog een keer als fantastisch te betitelen valt, komen we bij het verhaal *In de metro,* dat als los zand aan elkaar hangt. Daarin gebeuren de meest absurde, maffe dingen en we komen allerlei bekende figuren tegen uit strips die Crepax blijkbaar erg goed vindt. En dat allemaal omdat Valentina een stripfiguur uit de krant blijkt te zijn die een passagier van de metro bij zich heeft. De laatste *Valentina's* zijn uiterst zwakke verhalen en worden verteld in grove, krasserige tekeningen.
Voor zijn puur erotische verhalen *Histoire d'O* en *Emmanuelle* teert Crepax op gegevens van anderen: een teken van verminderde kreativiteit. Of is hij dermate onder de indruk van deze hard-erotische verhalen dat hij zich geroepen voelde ze tot strip om te werken? De films waren kassuksessen, zegt dat iets?
L'Homme de Pskov (*De man van Pskov*) is een realistisch, op historie gebaseerd verhaal over de oorlog tussen de roden en de witten in Rusland. Twee opvallende kenmerken bezit dit verhaal: geen erotiek en er wordt een verrassend gebruik gemaakt van kaders. Het verhaal is ook hier niet zo origineel. Is de kreativiteit van Crepax aan het tanen of moeten we vooral op andere aspekten van zijn boeken gaan letten?

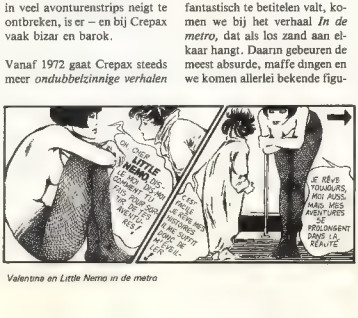

Valentina en Little Nemo in de metro

KENMERKEN VAN CREPAX' WERK

Emoties

Een van de belangrijkste kenmerken, zo niet het centrale thema, van het werk van Guido Crepax is de rol die emoties spelen in de verhalen: duizenden keren krijgen we het gezicht van Valentina te zien, steeds anders, van dichtbij en veraf, telkens vol gevoel. Crepax past zijn manier van tekenen ook aan: niet voor niets krijgen we rijen close-ups te zien, kleine, smalle, brede of groter tekeningen in rechte of schuine kaders van allerlei formaten. Crepax probeert naast zijn 'kamerastand' ook zijn plaat-indeling te veran-

L'Homme de Pskov

deren, probeert zijn plaatjes zo te kiezen en op elkaar te laten volgen, dat het effekt dat hij wil bereiken optimaal kan worden. Vooral in een van zijn laatste werken, *L'Homme de Pskov*, tracht hij door het spelen met de vorm van zijn plaatjes een bepaald gevoel over te brengen; is alles rustig in het verhaal, dan staan de plaatjes ook rustig, gewoon, maar als de chaos losbarst en personen staan te wankelen op hun benen, dan duizelen de kaders ook, is de hele plaat uit haar evenwicht. Wat dat betreft mag *L'Homme de Pskov* best eens gelezen worden.

Ook de erotiek heeft een belangrijke plaats in het werk van Crepax. Gevoegd bij de waarde van emoties wordt begrijpelijk waarom Crepax een werk als *Histoire d'O* tot strip heeft willen verwerken. In dat boek gaat het om een ander soort beleving van liefde en seksualiteit: er is een vrouw die alles over heeft voor de man van wie ze houdt; ze is bereid om de meest grove vernederingen te ondergaan om haar liefde te bewijzen. Hoe ze dat ervaart en hoe ze daardoor in haar gevoelens verandert, weet Crepax indrukwekkend over te brengen.

Realisme

De tekeningen van Crepax zijn realistisch, de verhalen echter zijn een mengeling van realisme en fantasie. Wat echtheid betreft, komt Crepax zeer overtuigend over in zijn personen, de diepgang van hun gevoelens, hun karakter, Philip en Valentina zijn echte mensen, we maken ze ook mee onder hun gewone, huiselijke omstandigheden en we leren ze in de loop der verhalen steeds beter kennen. Belangrijk is dat hun gedachten en gevoelens als echt overkomen, vooral in de latere verhalen. Het enige fantastische trekje dat Philip had, zijn verlammende blik in de ogen, is langzaam verdwenen. Hij is een gewoon man geworden, geen held meer (net als bij Blueberry), ietwat ontluisterend, dat wel. In het verhaal *Moscacieca (Blindemannetje)* staat hij machteloos, net als een ander. Crepax besteedt alle aandacht aan zijn kreaties, hij vormt langzaam een totaalbeeld van hen, we leren ze kennen uit hun avonturen, hun herinneringen, hun verleden. Valentina en Philip ontwikkelen zich als echte mensen, worden ouder, maken kennis met elkaar in het eerste verhaal en trouwen later, hetgeen ook wel uitzonderlijk is voor avonturenlijke stripfiguren. Ze krijgen een kind, Matta, en al die gegevens kan Crepax gebruiken voor nieuwe avonturen. Dat is knap; *Bruno Brazil* bijvoorbeeld is ook gehuwd, maar zijn huwelijksleven blijft buiten de verhalen, Vance en Greg wilden het klichè van de ongetrouwde held blijkbaar eens doorbreken, maar kunnen er voor de rest niets mee beginnen.

Fantasie

Vooral in *Valentina* spelen dromen en fantasieën een belangrijke rol: ze sluiten nauw aan bij de – soms even fantastische – werkelijkheid, symboliseren of bewerken deze, halen herinneringen naar boven en uiten verlangens. Valentina heeft meestal erotische dromen met sadomasochistische tendensen: ze wordt gefolterd op, in en onder allerlei ouderwetse apparaten, zoals weefgetouwen, naaimachines, puntenslijpers en kachels.

Maar, zoals gezegd, ook de realiteit is vaak vreemd: zo maken we kennis met een buitenaardse robot, die in staat is zichzelf tot een kopie te maken van alles wat hij registreert (*Valentina con gli stivali*) en in het boek *Valentina nella stufa* speelt een zekere Baba Yaga de hoofdrol, een onderaardse vrouw die verliefd is op Valentina en haar betovert om haar in haar macht te krijgen.

Een ander opmerkelijk iets is, dat Valentina's 'realiteit' weer vol zit met stukjes van onze eigen realiteit, namelijk kultuurfenomenen. Zo verwerkt Crepax gedichten (André Breton), parabels, korte verhalen (E.A. Poe's *Ms found in a bottle*), sprookjes (*Hans en Grietje, Sneeuwwitje/Assepoester, De kleine zeemeermin* en *Blauwbaard*), films (*Lulu* van Pabst). Die film helpt Valentina over een krisis in de puberteit heen. Na het zien van die film gaat Valentina zich identificeren met de volwassen vrouw op wie ze als twee druppels water lijkt; blijkbaar heeft de film Crepax bijzonder getroffen en geïnspireerd tot de persoon van Valen-

uit Bianca

tina. Het wijst op Crepax' interesse voor de psychoanalyse, maar ook voor jazzmuziek en beeldende kunst (Picasso). Ook zijn de interieurs van Crepax' kamers vaak gevuld met rijen boeken; met een beetje moeite zijn zelfs de titels te ontcijferen. Waarschijnlijk zijn het boeken die Crepax aanspreken, in ieder geval zijn er inspiratiebronnen terug te vinden: bij *Bianca* zien we werken van De Sade staan en *Le jardin de supplices* van Mirbeau. Een mooi voorbeeld hoe een boek een essentiële rol kan spelen in een verhaal is het volgende: een man is vermoord en om aanwijzingen omtrent de moordenaars te vinden doorzoekt Philip/Neutron het appartement van het slachtoffer. In het boek *Der Prozess* van de Pragenaar Franz Kafka vindt hij foto's die in Praag genomen zijn, waar Philip de daders zal vinden – bijna althans. Overtuigt dit voorbeeld niet? Philip kijkt in een kunstboek naar schilderijen vol details. Details zijn belangrijk, beseft hij. Hij bekijkt de foto's, waar een bende achteraan zit, opnieuw en ziet op de achtergrond waarom ze zo belangrijk zijn: daar is namelijk de moordaanslag zichtbaar die de fotograaf per ongeluk meegekiekt heeft.

Belangstelling

Uit *Valentina* kunnen we ook de dingen halen die Crepax interessant vindt: de kultuur draagt hij een warm hart toe. Zo zien we in het rijk der onderaardsen al direkt bepaalde stukjes van de onderaardse kultuur: de mediamieke spelen, de sonore dansen. Een bijzonder aspekt van de kultuur is de taal. De onderaardsen spreken hun eigen taal, die Crepax' vrouw ontworpen heeft en die afgeleid schijnt van het Oud-Gothisch en rekelijk goed herkenbaar is voor de lezer.
Zijn liefde voor jazzmuziek zijn we ook al tegengekomen, af en toe speelt een verhaal zich even af tijdens een intellektuelenparty, waar nauwelijks volgbare taal uitgeslagen wordt, opart wordt in het interieur verwerkt, er worden spelletjes gedaan; veldslagen boeien Crepax blijkbaar ook, in de huiskamer (*Un poco loco*) en op het slagveld (*L'Homme de Pskov*). Ook dieren, zowel bestaande als gefingeerde soorten kroelen over de pagina's van *Bianca* en *Valentina*, vooral dan nog insekten.
De manier waarop Valentina droomt en waarop Crepax haar verleden weergeeft duiden op psychoanalytische interesses. In *Un poco loco* komt een psychoanalyticus voor en in *Subconscious Valentina* leest Philip een boek over dat onderwerp (en past zelf ook een therapie toe in dat verhaal om Valentina van een trauma af te helpen). Alleen al de sleutelrol op zich, die fantasie en dromen in het hele gebeuren hebben, wijst op Crepax' interesse voor het onbewuste en de onbekende driften die daaruit voortkomen, zoals de erotiek, die in Valentina's en Bianca's nachtmerries de meest bizarre sadomasochistische vormen aanneemt en vergezeld gaat van Crepax' voorkeur voor oude gebouwen, interieurs, kleren en voorwerpen die hij met liefde voor details nauwkeurig op papier krijgt.

Seksualiteit komt in Crepax' werk in al haar vormen voor: homo-, hetero- en biseksualiteit. Koitus, masturbatie, fetisjisme, zoöfilie, perversie, verkrachtingen en vernederingen verschijnen in beeld. De seksualiteit is uit het werk van Crepax niet weg te denken, maar men hoeft zich er niet blind op te staren: er zijn ook andere dingen in zijn werk, die minstens zo belangrijk zijn en zijn werk uniek maken.

Kritiek

Crepax heeft ook een duidelijke politieke mening. Op de eerste plaats heeft hij de Amerikaanse interventie in Vietnam bekritiseerd (*La descente de Mac Simulien*) en verheerlijkt hij de rode revolutie in Rusland: Valentina en haar vrienden staan aan de rode kant; het regiem van de tsaren en hun witte aanhangers wordt herhaaldelijk afgeschilderd als dekadent en wellustig (*L'Homme de Pskov*).
Zijn afkeer van het fascisme blijkt het duidelijkst in *Het rijk der onderaardsen*, dat in de verhalen van Valentina en Philip een belangrijke rol speelt. Op het moment van handelen zijn er twee steden in het onderaardse rijk: Toytatnan, waar een militaristisch regiem heerst en Komyatan, de stad der rebellen. In de stad der rebellen worden de beslissingen genomen door een Raad van Gelijken, in Toytatnan heerst de Grote Heerser, samen met zijn Superieuren.

Crepax en Picasso

uit Bianca

De staat van Toytatnan vormt een allegorie van de nationaal-socialistische maatschappij van Duitsland in de Tweede Wereldoorlog. De absolute leider met zijn straf heerst over de Inferieuren, de rechteloze massa. De Grote Heerser rechtvaardigt zijn aanval op Komyatan met de volgende uitspraak 'Toytatnan haouta matnan! Ih, makla haoutsa matna quda tay weyt braoukyan lebanraoumnan...' ('Grote mannen van Toytatnan! Ik, de allergrootste man zeg jullie dat wij 'Lebensraum' nodig hebben...') En daarmee wordt van harte ingestemd: 'Toytatnan Toytatnan ufan alla' ('Toytatnan, Toytatnan über alles') en 'Hella Hella' ('Heil Heil'). Andere kenmerken van ht nationaal-socialisme komen we tegen: de bijgelovigheid is zo sterk dat onze tekens van de dierenriem in het onderaardse rijk echt bestaan of bestaan hebben, er wordt met magie gewerkt (*Baba Yaga*), men onderwerpt zich aan de absolutie macht van het Noodlot en de Voorbestemming, een koningskind wordt op ceremoniële wijze geboren. Verder worden de grootheid van de leiders in superlatieven en verdubbelingen uitgesproken: 'Makla haoutsa matna' (de allerhoogste man) en 'Haouta haubena' (de hoge hoofdkoningin). Daarbij komt nog dat in de dromen van Valentina en Philip de verwisseling van SS-ers in nazi-uniformen en de onderaardsen vaak voorkomt, ook wordt er wel eens Duits gesproken. En natuurlijk worden minderwaardigen uit de weg geruimd: jonge mannen onder een bepaalde lichaamslengte worden gedood en de leiders willen veroveren, heersen en als het effe kan, de hele wereld veroveren. Ze staan uiteraard aan de slechte kant.

Tot slot

Er is een poging gedaan een totaal-indruk van het werk van Guido Crepax te geven in een zeer kort bestek. Ongetwijfeld is het hier en daar wel eens warrig en onvolledig geweest.
Hier volgt een (onvolledige) reconstruktie van de verhalen van Valentina, en een beknopte bibliografie.

Ia. De verhalen van Valentina

Het cijfer tussen haakjes geeft het aantal platen aan, het jaartal wanneer het verhaal getekend is. Zo mogelijk is aange-

uit Histoire d'O

uit Histoire d'O

geven waar het verhaal te vinden is in niet-Italiaanse uitgaven.

1. La curva di Lesmo (43)
   1965 (De bocht van Lesmo)
2. I sotteranei (33 + 1?)
   1965/1966 (De onderaardsen)
3. Un poco loco (36)
   1966 (Een klein plaatsje)
4. Ciao Valentina (34)
   1966 (Dag Valentina)
5. La Discesa (34)
   1966 (De afdaling)
6. La forza di gravita (30) (= 23 + ??) (in Charlie 21)
   1967/1968 (De wet der zwaartekracht)
7. Valentina perduta nel paese dei Sovieti (64? + 1?)
   1968 (Valentina verdwaald in Sovjet-Rusland
8. L'Intrepida Valentina di carta (10)
   1979 (De onversaagde Valentina van kaart)
9. Valentina con gli stivali (16) (in Charlie 35 en 36)
   1968 (Gelaarsde Valentina)
10. La Marianna la va in campagna (79) (in Charlie 46-52)
    1968/1969 (Marianna bindt de strijd aan)
11. Il Bambino di Valentina (44)
    1969/1970 (Het kind van Valentina)
12. Il manostritto trovato in una carrozzella (10)
    1970 (Manuskript gevonden in een kinderwagen)
13. Baba Yaga (42)
    1971 (id.)
14. Barbablu (30)
    1971/1972 (Blauwbaard)
15. Valentina intrepida (36)
    1971/1972 (Onversaagde Valentina)
16. Annette (69)
    1972 (id.)
17. Il Piccolo Re (32)
    1972 (Het Koningskind)
18. Pietro Giacomo Rogeri (36) (in Charlie 77)
    1972/1973 (id.)
19. Caduta angeli (38) (in Charlie 112 en 113)
    1973 (Val der engelen)
20. Viva Trotski! (34) (in Charlie 72)
    1974 (Leve Trotski!)
21. Riflesso (35) (in Charlie 86)
    1974 (Bespiegelingen)
22. Vita Privata (20)
    1975 (Privéleven)
23. Moscacieca (36)
    1975/1976 (Blindemannetje)
24. Valentina nel metro (70) (in Charlie 92-97)
    1975 (Valentina in de metro)
25. Valentina Assassina (26)
    1975/1976 (Moordernares Valentina)
26. Subconscious Valentina (26)
    1976 (id.)

Voor de andere verhalen is een keuze gemaakt. Alleen verhalen die in Franse of Duitse vertalingen bereikbaar zijn (voor zover bekend) zijn opgenomen. Daarbij zijn soms de Franse titels aangehouden.
In de boekuitgaven zijn de oorspronkelijke verhalen vaak beperkt. Vaak is zelfs de paginavolgorde ingrijpend gewijzigd. Zo is de *Bianca*-uitgave van 1976 een bewerking van *La Casa Matta* en *Bianca Torturata*. Enerzijds geeft het aan hoe Crepax zijn eigen werk ziet: volgorde in de tijd is van ondergeschikt belang. Anderzijds wordt het voor de lezer moeilijk om overzicht te houden.

Ib. Andere verhalen (onvolledig)

1967 Belinda Contro Mangiadischi (in Charlie 59)
1967 Il duplice delitto della via morgue (in Valentina in Giallo); Double assassinat dans la Rue Morgue (in Charlie 64)
1967 L'Astronave pirata (in Off-side 1-12, 1969)
1967 Le mystere de Marie Roget (in Charlie 66)
1968 Bonnie & Clyde (in Valentina Assassina?)
1968 Fumetto di un fumetto (in Valentina con gli stivalli); Bande dessinée d'une bande dessinée (in Charlie 35)
1968/69 La casa matta (Bianca)
1969 La descente de Mac Similien XXXVIe (in Charlie 22-27)
1970/71 U (in Charlie 41)
1970/71 Bianca Torturata
1972/73 Anita (in Phenix 28-34)
1973/74 Histoire D'O
1977 L'Homme de Pskov (in A Suivre 19/20)
1978 L'Homme de Harlem

IIa. Italiaanse Valentina boeken

1968 Valentina (verhalen 2 en 7)
1970 Valentina con gli stivali (6, Rumetto di un fumetto, 9, 10 en 11)
1973 Valentina nella stufa (13, 14, 16 en 17)
1975 Diario di Valentina (8, 15, 22, 19, 20 en 21)
1976 Valentina in Giallo (Via Morgue, 1, 4, 5, en 3)
1977 Valentina Assassina? (Bonnie & Clyde, 12, 18, 23, 24, 25 en 26)

IIb. Boekuitgaven in andere talen

1968 Funny Valentine (Eng.)
1969 Valentina (Fr.) ed. Eric Losfeld
1970 La casa matta (Bianca) (Fr.) ed. J. Martineau
1970 Valentina (Du.) Lukianos Verlag
1971 Bianca Torturata (Du.) Hieronimi Verlag
1975 Histoire d'O (Fr.) ed. Livre-Essor
1975 Valentina zweiter Teil (Du.) in: Comic Reader, Melzer Verlag
1976 Bianca (Fr.) ed. Idea E
1979 Emmanuelle (Fr.) ed. du Square
1979 L'Homme de Harlem (Fr.) ed. Dargaud
1979 Emmanuelle (Ned.) uitg. Delphi
? La loi de la pesanteur (Fr.) ed. du Square
? Histoire d'O (Du.)

Na de voorgaande bladzijden óver Crepax lijkt het hoog tijd hem zelf aan het woord te laten. Dat gebeurt in het onderstaande interview, waarin 'de Raphaël van het beeldverhaal' (aldus Maurice Horn in zijn *World Encyclopdia of Comics*) zich onder meer uitspreekt over zijn vak, erotiek, censuur, zijn vakgenoten en zichzelf...

Crepax!

vertaling: Marianne Serrée - De Dona

'Ik heb de ambitie een strip te maken zoals een regisseur een film.'

door Adriana Lobello

Valentina

In je strips zijn sommige bedoelingen niet erg duidelijk. Wil dat nu zeggen dat jij dingen doet die onbegrijpelijk zijn of dat het de mensen zijn die het niet begrijpen?
*Nou kijk, in een vraaggesprek in **Playboy** is gezegd dat mijn strips onbegrijpelijk zijn. Dat heeft me wel wat uit mijn humeur gebacht. Ze zijn onbegrijpelijk voor degenen die ze niet gelezen hebben en voor degenen die niet kúnnen lezen. Ik geef toe dat ik me af en toe laat meeslepen, maar als iemand de moeite neemt de kritiek die ik vaak te berde breng te analyseren, dan kan hij het begrijpen... Soms grijp ik terug naar een vroeger gepubliceerde strip; zo dwing ik de lezer tot hérlezen, tot opnieuw er naar kijken. Nee, dat verhaal dat mijn strips niet te begrijpen zouden zijn, accepteer ik niet.*

Ervaar je je werk als tekenaar als een nuttige bijdrage aan deze maatschappij?
Daar heb ik vaak over nagedacht. Volgens mij ben ik volkomen nutteloos. Er zijn zoveel nutteloze beroepen... Maar hoe dan ook, ik denk beslist dat ik nutteloos ben en dat valt me wel zwaar.

Wilde je als kind al tekenaar worden?
Nee, daar dacht ik toen niet aan... Maar ik herinner me dat ik toch wel van tekenen hield. Ik was vroegrijp. Mijn moeder zegt bijvoorbeeld dat ik me al zelfstandig gedroeg toen ik nog maar net twee jaar oud was. Maar dat kan best de gebruikelijke overdrijving van moeders zijn.

Hoe werk je?
*Ik doe mijn best om zo veel mogelijk zelf te doen. Zie je, ik werk aan deze tafel en ik weet dat dat veel mensen teleur zal stellen, omdat ze denken dat ik hulp heb of verschillende hulpmiddelen gebruik. Nee, ik werk in mijn eentje. Ik hoor sommige mensen wel eens zeggen dat ik foto's gebruik, ze reconstrueer... Dat is beslist niet waar, dat is iets waarvan ik met nadruk wil zeggen dat het me hindert. Ja, natuurlijk voor de kleding van Valentina kijk ik in **Elle**, als ik een fototoestel moet tekenen bekijk ik **Zoom** en teken iets na. Ik heb veel aan catalogi van eind 1800, daar heb ik veel ideeën uit opgedaan, eindeloos veel. Zeker, dagelijkse dingen als deze stoel hier teken ik na, maar ik verander er wel wat aan zoals je ziet.*

Kun je niet eens een beroepsgeheimpje onthullen?
Eh, nee. Ik heb er veel en ik heb ze niet voor niets. Op technisch gebied ben ik niet veel waard. Ik denk dat ik een van de weinige tekenaars ben die nog met een inktflesje werken. Die rapidograph-pennen gebruik ik niet, die zijn me teveel hetzelfde.

Hoe ziet de toekomst van de strip er volgens jou uit? Qua inhoud, qua expressiemiddel bedoel ik.
Nou, ik hoop dat de strip zoals ik die maak een grote ontwikkeling door zal maken. Er is een aantal mensen dat mijn werk graag leest, soms heel fanatiek, maar het zijn er niet zoveel Kijk maar naar de oplage- en verkoopcijfers van mijn boeken... Er wordt maar weinig verkocht.

Maar ik bedoelde de strip in het algemeen.
Ik voel me niet zo superieur dat ik ga vertellen dat mijn weg de enige juiste is. Zeker niet! Alles is nog in onderzoek en aan vernieuwing onderhevig. Wat mij heel erg bezighoudt is van een strip een zelfstandige schepping maken. Dat wil zeggen, ik heb de ambitie een strip te maken zoals een regisseur een film.

Pornografie en censuur

Heb je je inspiratie voor L'Histoire d'O uit het boek gehaald?
Nee, ik heb meer gedaan, ik ben het boek trouw gebleven. Ik heb het boek gebruikt als een object, ik heb er niets bij verzonnen. Ik heb het in stukken verdeeld, zodat de bedoeling duidelijk overkomt. Gelukkig ben ik niet in conflict gekomen met de schrijver of schrijfster – men weet niet wie het is. Een zeker Pauline Reage doet zich voor als de schrijfster van ***L'Histoire d'O*** *en wellicht is ze dat ook. Hoe dan ook, het kan best dat de echte schrijver mijn getekende versie niet kan waarderen, dat hij zich verraden voelt. Zoiets is mij ook overkomen toen er een film van Valentina gemaakt werd... Dat beviel mij ook helemaal niet.*

Wat vind je van pornografie in strips?
Het ligt er aan, wat je met de term pornografie bedoelt. De definitie op zich is al negatief, misplaatst... ongepast, dat wil zeggen... nou ja, ik weet het niet.
Als het staat voor erotische symboliek kan ik het uitstekend waarderen, ik weet het niet, het is een kwestie van smaak.
Als het in ieder geval maar niet met censuur te maken heeft. Censuur... Ik ben een uitgesproken tegenstander van iedere vorm van censuur. Dan zou je ook zwakzinnigheid en tal van andere zaken moeten censureren. Dat wil niet zeggen dat ik niet vind dat sommige zaken werkelijk afschuwelijk zijn. Ik zou bijvoorbeeld nooit een boek over de wandaden van Hitler aan een klein kind voorlezen. Mijn ***Histoire d'O*** *beschouwen velen als obsceen. Dat is ook wel zo, het is verschrikkelijke, afschuwelijke porno. Maar ik weet het niet; mijn kinderen hebben het allemaal wel eens gezien, degene die het net gezien heeft is nog maar net vijf. Ik kan dat boek toch niet gaan verstoppen?... Accoord, ik heb ze niet speciaal geroepen om ze die platen te laten zien, maar ik ben wel voor een zo groot mogelijke vrijheid.*

Je laat vaak lesbische vrouwen zien. Heb je je met opzet nooit met de mannelijke homosexualiteit bezig-gehouden?
Ja, je hebt gelijk, hoewel het geen vorm van zelfcensuur is. Ik zie niet in waarom je het ene zou doen en het andere zou moeten laten. Het is eenvoudig zo dat ik meer plezier heb in het tekenen van de liefde tussen vrouwen, dat is alles. Ik denk dat het een gevoelskwestie is. Ze zeggen wel eens dat de liefde tussen vrouwen veel mannen prikkelt... Dat is bij mij wel het geval. Ook ***L'Histoire d'O*** *zit boordevol lesbische liefde en de mannelijke vorm ontbreekt er geheel. Als die er geweest was zou ik hem natuurlijk wel getekend hebben.*

Bij een van de Salons in Lucca heeft Valentina een prijs gewonnen, terwijl Diabolik gerechtelijk vervolgd werd.
Ja, daar is toen nogal wat over te doen geweest. Ik heb niet precies gehoord wat de bezwaren tegen ***Diabolik*** *waren. Ik ben niet zo gecharmeerd van* ***Diabolik,*** *eigenlijk helemaal niet; ik vind het erg vulgair. Ik wil het niet helemaal afkammen, maar ik heb een hekel aan strips die, juist omdat ze suggereren puriteins te zijn, uiteindelijk... ik wil niet zeggen dat ze verdorven zijn, maar ze zijn toch niet beter dan sommige strips die als obscenen beschouwd worden. Nee,* ***Diabolik*** *vind ik net zo slecht als alle anderen.*

Ondervind je nooit censuur van de kant van je uitgevers?
Er wordt meer gepraat dan dat er directe censuur uitgeoefend wordt. De uiterst sympatieke Gandini, de gesstelijke vader van ***Linus,*** *was altijd wat angstig... Daarom zijn we waak bij elkaar gekomen en ik heb daardoor zelf wel wat censuur uitgeoefend. Gandini zag dingen waar ik zelfs niet aan gedacht had. Ik moet wel toegeven dat een zekere zelfcensuur* ***Valentina*** *in het begin ten goede is gekomen; daardoor kon ik in de loop van de tijd steeds iets meer onthullen.*

Is Valentina je vrouw?
Dat is me al vaak gevraagd. Nee, dat is ze niet. Ik word natuurlijk sterk beinvloed door mensen en dingen die me omringen. Mijn vrouw bevalt mij nou eenmaal en daarom is het vrij logisch dat ik ooit zo'n soort vrouw gecreëerd heb.

Dromen je lezers van Valentina?
Ik ken mijn lezers niet. De brieven die ik krijg zijn altijd een openbaring voor me. Als er gezegd wordt dat ik van de huidige sexueele 'smaak' profiteer, moet ik dat van de hand wijzen... die smaak had ik al eer-

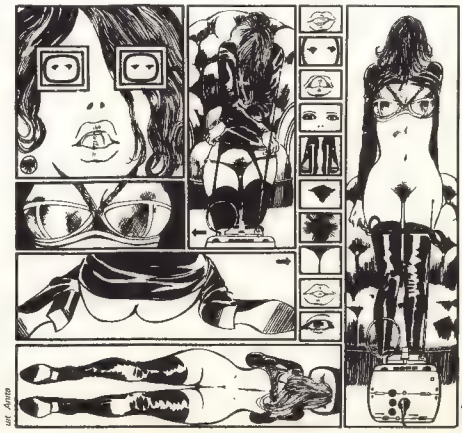

uit Avanti

uit: L'Histoire d'O

der en mijn tekeningen volgen de huidige sex-tendens niet. Integendeel en dat kun je dan ook zien aan de verkoopcijfers van mijn boeken. Mijn erotiek is te intellectueel. Ik heb het niet zo op die erotiek-opzijn-italiaans, die lijkt teveel op platvloersheid, is niet serieus en lijkt ook teveel op scènes in Italiaanse films. Ik ben niet iemand die overdreven veel van het buitenland houd, ik ben ook geen nationalist, ik ben anti-fascist, internationalist, kortom: communist! Voorut, laten we een eind aan deze ontboezeming maken: ik zou willen zeggen dat ik me beter op mijn plaats voel in Frankrijk... Ik ben iemand die wat de erotiek betreft niet van grapjes houd. Italië is nu eenmaal het land van Boccaccio en ik voel me nooit zo Boccaccio-achtig, ik voel me meer verwant met De Sade...

Andere tekenaars

Er wordt gezegd dat je werk sterk beïnvloed is door dat van David Stone Martin.
Dat klopt.

Wat vind je van je Italiaanse collega's
Battaglia is geweldig, een wonder. Battaglia is een beetje mijn leermeester geweest, hij is tien jaar ouder dan ik... Je zou kunnen zeggen dat we nu tijdgenoten zijn. Dan hebben we Pratt nog, die ik erg bewonder; hij is een geweldige verteller. Zijn tekeningen vind ik ook wel goed, al zijn ze het tegendeel van die van mij.. De zijne beperken zich tot het wezenlijke, terwijl die van mij analytisch zijn.

En Buzzelli?
Wel goed, maar niet geweldig. Om eerlijk te zijn: Buzzelli is een beetje te traditioneel. Hij copiëert de tekenaars van 25 tot 30 jaar geleden enigszins. Ik heb Buzzelli in Lucca leren kennen; hij is erg sympathiek.

En op het internationale vlak?
Schulz, Johnny Hart, Feiffer... Ik wil niet erg nationalistisch doen, maar volgens mij komen de Italianen nog het best uit de bus. Ik ben tamelijk ambitieus: ik plaats mezelf zonder meer onder de groten. Amerika heeft niet veel te vertellen, in Frankrijk heb je nog Druillet, in Spanje Sió, die me wel bevalt. Hij is hier in Milaan komen wonen, misschien gaan we nog wel eens samen werken, met hem heb ik daar wel zin in. Hij heeft me toevertrouwd dat hij altijd naar de opbouw van mijn werk heeft gekeken... Hij is onder de indruk van de manier waarop ik mijn pagina's indeel.

uit: Viva Trotsky

uit: Emmanuelle

Crepax zelf

En de persoon Guido Crepax?
Tja, ik zal wel wat teleurstellend overkomen: ik ben altijd thuis, ik heb drie kinderen, dus: ik ben behoorlijk burgerlijk. Ik ben tamelijk ambitieus, in de ogen van mijn vrienden pessimistisch, ik lach weinig, ik ben introvert, nou ja, ik ben nogal een pessimist. Ik ben een overtuigend communist. Nou zul je zeggen dat ik vol tegenstrijdigheden zit, omdat ik nogal anders leef... Maar ja, dat is nu eenmaal zo, ik heb je al verteld dat ik erg burgerlijk ben, maar ik heb wel gedachten, idealen van een communistische signatuur. Zeker, als je zou zeggen dat ik als communist van beroep zou moeten veranderen, zou me dat zeker niet lukken. Als ze me naar Rusland zouden transporteren, zou ik me niet lekker voelen.

In je strips komt de politiek altijd bovendrijven.
Ja, ook al verwijten ze me dat ik nooit echte politiek bedrijf; ik maak geen politieke satire als Feiffer. Ik heb eens een verhaal gemaakt met fascisten erin. Ik vond het leuk om te doen, maar het ligt nu eenmaal niet in mijn aard.

Kun je je de jaren van het fascisme nog duidelijk voor de geest halen?
Nee, ik was tien jaar toen het regime viel, maar ik herinner me dat maar vaag; ik was twaalf toen in 1945 de bevrijding kwam. Ik herinner me dat ik bij de bevrijding een rode ster in mijn knoopsgat droeg die ik zelf gemaakt had...

De moorden in de Rue Morgue

Guido Crepax
Edgar Allan Poe

vertaling en lettering: Ernst Pommerel

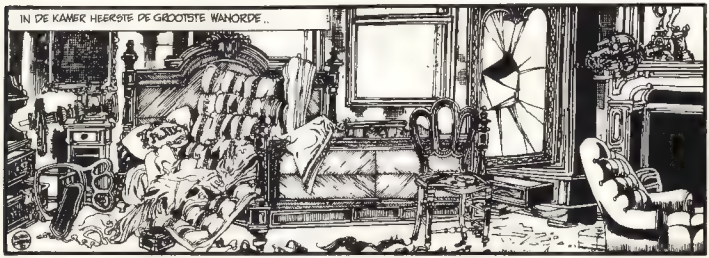

NA NAUWKEURIG HET HELE HUIS TE HEBBEN DOORZOCHT, BEGAF HET GEZELSCHAP ZICH NAAR EEN BINNENPLAATSJE.
WAAR HET LIJK VAN DE OUDE VROUW LAG, MET DOORGESNEDEN KEEL
ISODORE MUSET, GENDARME, VERKLAART TWEE STEMMEN TE HEBBEN GEHOORD 'N BARSE EN EEN VREEMDE, VEEL SCHELLERE
HENRI DUVAL, EEN BUURMAN, ZILVERSMID: " DE SCHELLE STEM WAS VAN EEN ITALIAAN, IN IEDER GEVAL NIET VAN EEN FRANSMAN, HUISSCHIEN VAN 'N VROUW"
OPENHEIMER, CAFÉHOUDER, IS ER ZEKER VAN DAT DE SCHELLE STEM VAN EEN MAN WAS, VAN EEN FRANSMAN DE BARSE STEM ZEI "SACRE" EN "DIABLE"
WILLIAM BIRD, KLEERMAKER "DE SCHELLE STEM WAS LUIDER DAN DE BARSE ." HET LEEK DE STEM VAN EEN DUITSER HIJ KENT GEEN DUITS
ALFONSO CARCIO, BEGRAFENISONDERNEMER "DE BARSE STEM WAS DIE VAN EEN FRANSMAN, DE SCHELLE STEM VAN EEN ENGELSMAN " HIJ KENT GEEN ENGELS
ALBERTO MONTANI, BANKETBAKKER HEEFT NIET KUNNEN VERSTAAN WAT DE SCHELLE STEM ZEI. HIJ DENKT, DAT HET EEN RUS WAS
IK MOEST HEM BEKENNEN DAT IK HET MET HEEL PARIJS EENS WAS. IK ZAG GEEN MOGELIJKHEID OM DE MOORDENAAR OP HET SPOOR TE KOMEN.
GAZETT
WE MOETEN BIJ HET BEOORDELEN VAN DE MOGELIJKHEDEN NIET AFGAAN OP DIT OPPERVLAKKIGE ONDERZOEK. DE PARIJSE POLITIE, DIE ZO VAAK OM HAAR SCHERPZINNIGHEID WORDT GEPREZEN, IS HEEL SLIM, MAAR MEER OOK NIET. ZE HEEFT GEEN ANDERE METHODE DAN DIE VAN HET OGENBLIK.
GAZETT
LATEN WE, WAT DIE MOORD BETREFT, ZELF OP ONDERZOEK UITGAAN, VOOR WE ONS EEN MENING VORMEN. ZO'N ONDERZOEK ZAL EEN AARDIG TIJDVERDRIJF VOOR ONS ZIJN. IK KEN U ... DE POLITIEPREFECT
WE KREGEN TOESTEMMING EN WE GINGEN DIREKT NAAR DE RUE MORGUE
ONS ONDERZOEK DUURDE TOT HET DONKER WERD
WAARNA WE WEG GINGEN
OP DE TERUGWEG LIEP DUPIN NOG EVEN AAN BIJ HET KANTOOR VAN EEN DAGBLAD

DE VOLGENDE DAG...
DE POLITIE WORDT VAN DE WIJS GEBRACHT DOORDAT ER GEEN MOTIEF IS, MISSCHIEN WEL VOOR DE MOORD ZELF, MAAR NIET VOOR DE GRUWELIJKHEID ERVAN. ZE KUNNEN DE TWISTENDE STEMMEN ONMOGELIJK RIJMEN MET HET FEIT DAT ER GEEN ENKELE MOGELIJKHEID WAS OM HET HUIS TE VERLATEN ZONDER DOOR DE MENSEN DIE DE TRAP OP KWAMEN GEZIEN TE WORDEN
IK ZIT NU TE WACHTEN...
IK WACHT OP IEMAND DIE, OOK AL IS HIJ MISSCHIEN NIET DE AANSTICHTER VAN DEZE SLACHTPARTIJ, ER TOCH IN ZEKERE MATE BIJ BETROKKEN MOET ZIJN
.. ALS HIJ KOMT, MOETEN WIJ HEM HIER HOUDEN.. HIER ZIJN PISTOLEN.
' MOET JE LUISTEREN HET GAAT ME NIET ZOZEER OM DE VERKLARINGEN OMTRENT DIE STEMMEN OP ZICH MAAR MEER OM WAT ER ZO EIGENAARDIG IN DIE VERKLARINGEN IS... DE GETUIGEN ZIJN HET ALLEMAAL EENS OVER DE BARSE STEM, MAAR WAT DE SCHRILLE STEM BETREFT
DE HOLLANDER HOUDT VOL DAT EEN FRANSMAN WAS
DE ENGELSMAN DENKT DAT HET DE STEM VAN EEN DUITSER WAS
DE SPANJAARD IS ER OP ZIJN BEURT ZEKER VAN DAT HET EEN ENGELSMAN WAS
DE ITALIAAN GELOOFT DAT HET EEN RUS WAS, MAAR HIJ KENT HELAAS GEEN RUSSISCH
DE FRANSMAN TENSLOTTE IS ER VAN OVERTUIGD DAT HET EEN ITALIAAN WAS ..
IEDER VAN HEN WEET ZEKER, DAT HET NIET DE STEM VAN EEN LANDGENOOT VAN HEM WAS!
EEN VAN DE GETUIGEN NOEMT DE STEM BREEDER RUW DAN SCHEL TWEE ANDERE GETUIGEN SPREKEN VAN VLUG EN ONREGELMATIG GEEN VAN HEN HEEFT WOORDEN GEHOORD OF KLANKEN DIE OP WOORDEN LEKEN!
LATEN WE NU IN GEDACHTEN TERUGGAAN NAAR DE PLAATS VAN HET MISDRIJF
DE DEUR VAN DE KAMER NAAR DE GANG ZAT OP SLOT
HET IS ZELFS VOOR EEN FLINKE KAT ONMOGELIJK OM, DOOR DE SCHOORSTEEN NAAR BOVEN TE KLIMMEN
DE MOORDENAARS MOESTEN DOOR VIA DE RAMEN ZIJN ONTSNAPT! WELNU, WE MOETEN DAN ALLEEN NOG BEWIJZEN DAT HET SCHIJNBAAR ONMOGELIJKE IN WERKELIJKHEID NIET ONMOGELIJK WAS.
ER ZIJN TWEE RAMEN IN DE KAMER.

HET VOLGENDE PROBLEEM

WAS HOE IS DE MOORDENAAR NAAR BOVEN GEKLOMMEN ALS HET LUIK OPEN STAAT, IS HET TWEE VOET VAN DE BLIKSEMAFLEIDER AF

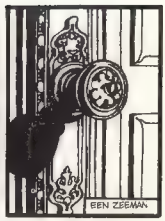

IK HEB DEZE ADVERTENTIE GISTERAVOND OPGEGEVEN BIJ "LE MONDE"

"GEVANGEN IN HET BOIS DE BOULOGNE EEN ZEER GROTE, ROODBRUINE ORANG-OETAN GELIEVE ZICH TE VERVOEGEN Nº.. RUE FAUBOURG SAINT-GERMAIN ."

OP DAT MOMENT HOORDEN WE VOETSTAPPEN.

HOU JE PISTOLEN GEREED MAAR MAAK ER GEEN GEBRUIK VAN EN LAAT ZE NIET ZIEN VÓÓR IK JE EEN TEKEN GEEF

EEN ZEEMAN

GA ZITTEN, VRIEND... IK NEEM AAN DAT JE VOOR JE ORANG-OETAN KOMT WERKELIJK EEN BENIJDENSWAARDIG BEZIT STELLIG HEEL WAT WAARD!

UITSTEKEND. DAT IS ZEKER HEEL BILLIJK! EENS DENKEN WAT ZAL IK JE VRAGEN? O JA: ALS BELONING VERLANG IK DAT JE ALLES VERTELT WAT JE WEET VAN ..

IK BETAAL DEGENE DIE HET BEEST TERUGGEVONDEN HEEFT GRAAG EEN BELONING. IN HET REDELIJKE, NATUURLIJK

O... NEE!

DE MOORDEN IN DE RUE MORGUE!

JE MAAKT JE NODELOOS ONGERUST, MIJN BESTE . WE HEBBEN NIETS KWAADS MET JE VOOR IK WEET HEEL GOED DAT JE GEEN SCHULD HEBT AAN DE GRUWELEN IN DE RUE MORGUE, MAAR ANDERZIJDS BEN JE ALS FATSOENLIJK MENS VERPLICHT ALLES TE VERTELLEN WAT JE WEET

GOD STA ME BIJ! IK ZAL U ALLES VERTELLEN WAT IK WEET

HIER KWAM ZIJN VERHAAL IN HOOFDZAAK OP NEER:

TOEN HIJ DE OCHTEND VAN DE MOORD THUISKWAM VAN EEN MATROZENFEESTJE, TROF HIJ HET BEEST IN ZIJN SLAAPKAMER AAN...

TOEN HIJ MET ANDERE ZEELUI OP BORNEO AAN LAND WAS GEGAAN, HAD HIJ DAAR EEN ORANG OETAN GEVANGEN

SACRÉ

AHH!

AHAHH
JEY.. JE IIH J J
CH ICH
HH HH HH

AAHHH

AHH
iiCH...iCH

...iiHHH...

SACRÉ... DIABLE!

iiiHiH

MON DIEU!
JEK
iCH

iiH...JK...iiiH...J...

JEY...JE...ICH
ICH...H...
JEAH...
GUIDO CRENG 87

AHKR

IHH H
ICH

HH HHHH

O JA. DE ORANG-OETAN IS WEER DOOR ZIJN MEESTER GEVANGEN EN VOOR EEN AANZIENLIJK BEDRAG AAN DE JARDIN DES PLANTES VERKOCHT
EINDE

'De rare belevenissen van prof. Stap-door-den-tijd' in

Het Joodsche Weekblad
UITGAVE VAN DEN JOODSCHEN RAAD VOOR AMSTERDAM

door Frans Oudejans

Zonder dat de samenstellers zich ervoor behoeven te schamen moet gewezen worden op een lacune in het toch onvolprezen *Stripleksikon der Lage Landen*. Het betreft de strip *De rare belevenissen van prof. Stap-door-den-Tijd,* verschenen tussen 14 november 1941 en 15 januari 1943. De oorlogstijd dus, maar bovendien afgedrukt in een periodiek dat slechts voor een afgeschermd volksdeel te lezen was, een groepering die mèt de dag slonk. Het gaat om *Het Joodsche Weekblad*, in april 1941 begonnen met een oplage van circa 20.000 exemplaren, en in september 1943 opgeheven omdat er vrijwel geen lezers meer waren. Die waren allen op dat moment òf al omgekomen in de gaskamer of ze konden dat lot verwachten.

Voordat ik iets zeg over het stripverhaal zelf lijkt een kleine situatieschets noodzakelijk. *Het Joodsche Weekblad* was een uitgave van de Joodsche Raad, de instantie die (vanuit een achteraf gebleken onjuiste opvatting) trachtte het leven van de joden in de oorlogstijd te reguleren. Dit in overleg met de Duitse bezetter, die graag gebruik maakte van de lichtgelovigheid der leiding. Het blad kwam dan ook uit met goedkeuring, zelfs aanmoediging van de Duitsers, die er een mooi middel in zagen om de systematische vernietiging van alle joodse Nederlanders te bevorderen. *Het Joodsche Weekblad* geeft daar vrijwel in elk nummer bewijzen van: bepalingen over wijken waar joden niet meer mogen komen, afbakeningen van stukken strand, inlevering van radio's, verplichtingen voor pensionhouders om een bordje 'joods pension' op te hangen, confiscatie van vermogens...

Binnen het geheel van de systematische vernietiging van een veroordeeld volksdeel heeft *Het Joodsche Weekblad* zijn rol gespeeld. De geschiedenis van dit blad – men kan zelfs zeggen: het bestaan ervan – is slechts weinigen bekend geweest. Onlangs heeft de

14 nov. 1941

De rare belevenissen van prof. Stap-door-den-tijd

(Teekeningen Fieke Asscher)

Ja, dat is eigenlijk een erg rare geschiedenis, en als ik het zelf niet voor jullie had opgeschreven, zou ik het niet gelooven. Er zullen wel een paar jongens of meisjes onder jullie zijn, die het ook haast niet kunnen gelooven, en dat kan ik die kinderen heelemaal niet kwalijk nemen, want ik weet zelf, hoe raar ik er van opkeek, toen ik voor 't eerst van professor Stap-door-den-tijd hoorde.

Hij heette Stap-door-den-tijd, omdat hij altijd in geschiedenisboeken snuffelde en zelf heel dikke Joodsche geschiedenisboeken schreef. Of die geschiedenis nou tien jaar geleden of duizend jaar geleden was, dat kwam er niet zoo erg op aan, hij vond het allemaal de moeite waard om er van te lezen en er over te schrijven.

Hij kon ook wel Stap-door-den-tijd geheeten hebben om zijn lange, magere beenen, waarmee hij zulke groote, haastige stappen nam. Hij was heelemaal zoo lang en mager. Hij had een dun baardje aan zijn magere gezicht, een dikke bril op zijn neus en een groote hoed op zijn wuivende haren. En je zag hem haast nooit zonder een dik, geleerd boek onder zijn arm. Een geschiedenisboek natuurlijk; een Joodsch geschiedenisboek.

Dit alles zou zoo raar nog niet geweest zijn, en ik zou het jullie dan ook nooit verteld hebben, als er niet op een nacht iets ongelooflijks met hem was gebeurd.

Professor Stap-door-den-tijd had de gewoonte, halve of heele nachten door te werken. Hij sliep veel minder dan andere menschen; misschien moest hij daardoor wel zoo'n dikke bril dragen.

Die ééne keer dan, waarvan ik jullie ga vertellen, zat hij om tien minuten over half drie in den nacht in een oud, geel Joodsch boek te studeeren. Er was niemand in huis dan hijzelf, behalve de muizen, die op hun gemak door de kamer trippelden. Het eenige geluid in de kamer was het getrippel van de muizen, het tikken van de klok en het geritsel van de bladen, die professor Stap-door-den-tijd omsloeg. Daarom klonk het heel ongewoon, toen er opeens een zware stem zei:

„En geloof je dat nou allemaal, wat in die geleerde boeken staat?"

Professor Stap-door-den-tijd keek op. Hij zag niemand, maar dat hinderde niet; hij studeerde toch altijd in dingen, die hij zelf niet had gezien.

„Natuurlijk geloof ik het," zei hij. „Het is toch de ware geschiedenis!"

De zware stem lachte een beetje spottend.

„Boekenwurm," zei de stem. „Ga dan zelf kijken of het waar is!"

Nu zocht professor toch, waar de stem vandaan kwam. En daar, in de ruimte tusschen de boekenkast en de schoorsteen, met één ellebooog leunend op de schoorsteenmantel, met een pet scheef op het hoofd en met een kort pijpje in den mond, stond, lekker warm gekleed in zijn dikke trui, een ouwe zeeman.

(Wordt vervolgd)

1

2

uitgeverij Omniboek alle nummers kompleet herdrukt in twee omvangrijke boeken (prijs *f* 158,—), met een uitvoerige en bewogen inleiding van Dick Houwaart.

Niet alleen de redaktionele mededelingen, maar vooral ook de advertenties in dit blad geven een beeld van de ontluistering, de wanhoop. Joden waren paria's; zij mochten zich uitsluitend tot elkaar wenden. Zo ontstond een Joodse Schouwburg, een Joods kleinkustensemble, Joodse Operette-studio en nog veel meer. Wetend dat in dezelfde nummers waarin voorstellingen van deze gezelschappen stonden ook advertenties voorkwamen, waarin veranderingen van koffers in rugzakken – terwille van het transport naar een kamp – werden aangekondigd, en de overlijdensadvertenties in aantal toenamen, maakt dit alles een diepe, schrijnende indruk.

Ondanks alles heeft de redaktie van *Het Joodsche Weekblad* getracht de lezers moed in te spreken en een vleugje levenslust te doen behouden. Dat gebeurde vooral door artikelen te plaatsen over het gebied, waar de joden naar uitzagen: de tegenwoordige staat Israel. Het weekblad publiceerde daar veel over, evenals over joodse kunstenaars en geleerden, over feestdagen en over joods leven elders in de wereld. En ook: een jeugdpagina. Aanvankelijk kwam deze laatste zeer onregelmatig voor en we vinden enkele malen een stripachtig hoekje 'Voor onze jongste lezers' met een klein bijbels verhaaltje over *De geschiedenis van Jozef* met tekeningen van Hanna Neubauer, te zeldzaam eigenlijk om van een volwaardig stripverhaal te spreken.

De redaktie zelf was kennelijk niet tevreden met die haperende jeugdpagina, want op 14 november 1941 kondigt ze met enige trots aan, dat mevrouw C. Asscher-Pinkhof bereid is gevonden deze eens in de veertien dagen voor haar rekening te nemen. Clara Asscher-Pinkhof begon meteen met een stripverhaal met tekeningen van Fieke Asscher. Professor Stap-door-den-Tijd was de centrale figuur met de zeeman De Ouwe als zijn metgezel en tegenvoeter. De eerste twee verhalen hebben een bijbelse inslag. Eerst ontmoeten ze Noach, dan Abraham, dit in respektievelijk 16 en 12 afleveringen. Het tweede verhaal breekt echter abrupt af (25 mei 1942) en pas op 7 augustus komt er een vervolg, zij het met een nieuw verhaal. Tekenares Fieke Asscher gaat dan ook vertellen, getuige het begin van het derde verhaal: 'Jullie hebt zeker wel gemerkt, dat er de laatste weken niets in de krant stond van de rare belevenissen van professor Stap-door-den Tijd. Dat zit zoo. De mevrouw, die tot nu toe de belevenissen van den professor verteld heeft, had het echt te druk om ermee verder te gaan, en op een goeien dag zei die mevrouw tegen mij: 'Weet je wat? Jij bent de eenige die professor Stap-door-den-Tijd kent en weet hoe hij eruit ziet – je hebt immers al die plaatjes van hem gemaakt? Ga naar hem toe, en vraag of hij jou verder wil vertellen van zijn rare belevenissen; dan vertel jij het in 't vervolg, en dan staat er tenminste weer eens wat van hem in de krant.'

Fieke Asscher kan echter niet goed uit de voeten met de eigenlijke hoofdpersoon. Ze schrijft hem meteen het verhaal uit, noemt de strip *Mijn rare belevenissen* en vertelt een heel ander soort verhaaltjes. Dat doet ze in twee series van 16 en 10 afleveringen. Op 4 december 1942 begint verhaal V, weer onder de titel *Mijn rare belevenissen*, maar nu verschijnt opeens professor Stap-door-den-Tijd weer ten tonele en krijgt de strip weer een bijbels karakter. Deel V komt tot aflevering 12, die een welhaast makaber slot krijgt:

'Er ging een gemompel van teleurstelling door de groep menschen. Professor en ik keken elkaar eens aan en tegelijkertijd gaven we elkaar een knipoogje. Wij wisten wel, wat er gebeuren ging! Wij wisten wel dat de menschen niet teleurgesteld hoefden te zijn! We wisten het wel, maar we konden het niet vertellen.

Langzaam gingen de menschen uiteen en verdwenen in groepjes in den donkeren nacht.'

Ook onder de laatste aflevering staat: wordt vervolgd. Er is nooit een voortzetting gekomen omdat Joods Nederland zelf in steeds heviger mate moest zeggen: wordt vervolgd.

Clara Asscher-Pinkhof heeft de oorlog overleefd, en ze schreef nadien het boek 'De danseres zonder benen'. Wat er van Fieke Asscher geworden is heb ik niet kunnen naspeuren. Alleen al om de rol van deze strip in een blad dat geschiedenis schreef is vermelding in een herdruk van het *Stripleksikon* op haar plaats.

NIEUWE EDITIE: 1e JAARGANG No. 1 - 11 APRIL 1941 (14 NISAN 5701)

Het Joodsche Weekblad

UITGAVE VAN DEN JOODSCHEN RAAD VOOR AMSTERDAM

onder verantwoordelijkheid van A. Asscher en Prof. Dr. J. Cohen

Ter inleiding

Met toestemming der Duitsche autoriteiten zal van heden af „Het Joodsche Weekblad" als uitgave van den Joodschen Raad voor Amsterdam, onder verantwoordelijkheid der ondergetekenden, verschijnen.

Het blad zal zoeken mededeelingen en nieuwsberichten, artikelen bevatten, die den lezer uiteenzettingen zullen brengen omtrent Joodschen godsdienst, Joodsche wetenschap en Joodsche cultuur. Op deze wijze hoopt de redactie, die wij bereid hebben gevonden onder ons toestel het blad samen te stellen, de lezers in te lichten omtrent alles, wat in deze dagen wetenswaardig voor hen zoeg worden geacht.

Wij hopen, mede door dit orgaan, den Nederlandschen Joden leiding en voorlichting te kunnen geven. Een leiding, die er naar zal streven, hunne belangen te behartigen, waar en wanneer die mogelijk zal blijken. Een voorlichting, die hen de mogelijkheid

OFFICIEEL

Samenstelling van den Joodschen Raad voor Amsterdam

De Benoeming van den Rijkscommissaris voor de stad Amsterdam heeft een Joodschen Raad voor Amsterdam ingesteld, die volgende voorzitters toegewezen de heeren: A. Asscher en prof. dr. D. Cohen, terwijl de Raad verder bestaat uit de heeren: J. Arons, mr. E. de Beaufortlaan, A. van den Bergh, mr. Alb. B. Gompertz, I. de Haan, A. de Haan, mr. M. L. Hes, mr. I. Kisch, A. Kroonenberg, ing. S. J. van Leer, A. J. Meijers, dr. Coen, prof. dr. J. L. Pabsch, ing. dr. M. I. Polak, oppersteiger L. H. Rietbroek, dr. B. M. Slotta, A. Sarp Sim., S. Voet en dr. I. H. J. Vos.

Joodsche vereenigingen te Amsterdam moeten zich melden

De Joodsche Raad voor Amsterdam roept hierbij alle besturen van te Amsterdam gevestigde beschikbaar op, om zich ten heer

Nieuwsredaktie Har Brok en Hans van den Boom

Bijdragen voor deze rubriek in de vorm van knipsels, recensieexemplaren, ruilabonnementen, fondslijsten, huisorganen, aankondigingen, brieven en richtzendingen gaarne naar het redaktiesekretariaat. De bijdragen in de Nieuwsrubriek zijn, voor zover niet ondertekend door anderen, samengesteld door de nieuwsredaktie.

Classics lektuur

Verschenen in de reeks *Commando* de nrs. 65 en 66, reeks *Strijd* nrs. 11168 en 11169, reeks *Romance* nrs. 65 (M. Fustep) en 66 (Escolano?), reeks *Griezel* nrs. 55 en 56, *Starlet* nrs. 102-104, *Tex Willer* nrs. 98 en 99 (tekst G. Bonelli), *Tumac* nrs. 5 en 6 (tekenaars: Blasco, A. Romero, I. Milazzo, Amador, Elias & Demitrio, Roca, Jezus Peña; tekst: Manila, G. Berardi), *Bambam* nrs. 6-8, *Ponyclub* nrs. 82-84, *Cupido* nr. 77, *Barbapapa* nrs. 9 en 10, *Superman* nr. 100 en 101 (tekenaars: Curt Swan, Dick Giordano, Kurt Schaffenberg, Tex Blaisdell, Anderson; tekst: Denny O'Neil, Cary Bates) met in nr. 101 een tekstbijdrage over 'Het ontstaan van het fenomeen Superman' en in de reeks *Batman* de nrs. 110-112 (tekenaars: Garcia Lopez, Sal Amendola, Curt Swan, Vince Colletta, Dick Sprang, Ernie Chua, Frank McLaughlin, Irv Novick, Dick Giordano, Jim Aparo en (in herdruk) Bob Kane; tekst: Bob Haney, Denny O'Neil, David V. Reed, Elliot S. Maggin, Cary Bates, Bill Finger, Gerry Conway). Nederlands werk vinden we tenslotte in *Mad* (met omslagen van Lap en een vaste bijdrage van Willy Lohmann met tekst van Rob Bakker) nrs 103 (met bovendien 3 pagina's kartoens van Jan van Wessum), 104 en 105.

Standaard

Het nieuwe 174ste Suske en Wiske-album *Het statige standbeeld*, geïnspireerd door het standbeeld dat in mei jl. te Antwerpen onthuld werd Prijs *f* 4,25. Uit de studio Vandersteen verder Jerom nr. 80: *Het toernooi*, Bessy nr. 134: *De gouden rots*, Robert en Bertrand nr. 30: *De verdwenen fotografe* (allen *f* 3,50 en in kleur), Tits nr. 4: *Blonde Karolien* (*f* 2,75), Karl May nr. 58: *Karavaan naar de dood* (*f* 2,50) en De rode ridder nr. 86: *De duivelszee*, wederom met science fictionelementen (*f* 2,—). De avonturen van Nero en Co door Marc Sleen vorderen inmiddels door het album *De planeet Egmont* tot nr. 62 (*f* 3,50 in kleur).

Lombard/Albracht

Nieuw en in verband met *Stripschrift* nr. 125 aktueel is de herdruk van Paul Cuveliers *De nieuwe avonturen van Corentin* in kleur (64 blzz.). Nieuw in albumvorm is de reeks Robin Hoed, waarvan 2 delen verschenen, *De pretmaker* en *Laat maar waaien!..* van Turk en De Groot. In de reeks Bob Morane verscheen verder *In de greep van de pad* (H. Vernes en W. Vance); in de reeks Rik Ringers *Operatie 100 miljard* (Tibet en A. P. Duchateau) en in de reeks Chorophyl van Raymond Macherot deel 3: *Chlorophyl tegen de zwarte ratten* (gevolgd door *Chlorophyl contra Voetveeg* en *Chlorophyl in 'Bijzicht'*, met medewerking van Hubuc en Greg). Dankzij Albracht, al jarenlang uitgever van de Nederlandse editie van *Kuifje*-weekblad, is de leemte die uitgeverij Helmond achterliet, dus onmiskenbaar opgevuld.

Yendor

Na de bundeling van Gotlib verscheen inmiddels het Fellini-achtige album *Polonius* van Picaret en Tardi (eerder in *Gummi*), prijs *f* 14,90, en *De legers van de veroveraar* van Dionnet en Gal (*f* 19,50), bekend van *Métal Hurlant* en dus ook van *Heavy Metal* Een sterk debuut van Yendor (Postbus 4213 te 3006 AE Rotterdam).

Panda

Uitgeverij Panda in Koudekerk aan den Rijn heeft voor het najaar en winter weer een aantal uitgaven gepland. We wijzen graag op de uitgave van de verhalen van Aram van de Eilanden, getekend door Piet Wijn. Vraag de katalogus bij Uitgeverij Panda, Postbus 55, 2396 ZH Koudekerk aan den Rijn.
Vier delen:
10 De zoon van Aram
12 Het porceleinen Masker
13 De terugkeer van Aram
14 Het raadsel van Ronvanna

De Meulder

Bij uitgeverij De Meulder te Bovenkarspel, dezelfde De Meulder van *Striprofiel*, verscheen in de reeks 'Striprofiel presenteert' als nummer 1 *De geschiedenis van het beeldverhaal* door Joost Timp (*f* 3,95), een niet serieus te nemen persflage voor Toonder- en Matenafans. Verder verschenen gewijzigde herdrukken van de eerste drie deeltjes uit de reeks Achtergronden van het Beeldverhaal: *Sir Basil Zaharoff* door H. G. Wells, nu met een Nawoord van Ernst Pommerel en Har Brok (20 blzz.), *Is Sylvavisch Slavisch?* door Har Brok (4de druk, 16 blzz.) en *Er is geen end aan Kuifje* door Wim Noordhoek (28 blzz.). Prijs per deel *f* 2,50.

Oberon

Van Dick Matena verscheen de science fictionstrip *Virl. Verbanning naar Cion* in boekvorm. Zeer fraai uitgevoerd met harde kaft voor de prijs van *f* 8,25

Gummi

In *Gummi* nummer 21 een prolongatie van de serie *Algues* van Michel Crespin (voor het laatst in *Gummi* nr. 10).
Voorts het slot van *De ironische man* (De Jager/Stevenhagen), de herdruk van een *Spirit*-verhaal uit

1947, voortzetting van de series van Corben (*Sinbad*), Aad Labadie (het slot van *Cetrale B.G.*), Binet (*Gemeengoed*), Carlos Gimenez (*Paracuelsos*), Ruud Kahl (*Herinneringen 21/22*), Lauzier (*Een paar dode zielen meer of minder*), Montellier (*Shelter*) en de strip *Chen Yucheng;* verder een kort verhaal van Joe Brockerhoff en uiteraard *De gefrustreerden* van Bretécher. Achterop een *Oom Wimpersiflage* van het *Gezellig en Leuk*-team. Prijs *f* 7,— (64 blzz.). *Gummi* is een uitgave van Espee Amsterdam BV, Langestraat 76a, 1015 AM Amsterdam.

De Vrije Balloen

In *De Vrije Balloen* nummer 19 werk van Franquin, Loro, Fred Marschall, Bart Slijp, L. Schaap en T. Zwiers, Bodoni, Van Haasteren, Lohmann, de laatste aflevering van *De neven van Prut Pruts* (De Jager/Stevenhagen), Gerry Voortman, Gotlib en een blad zijde *Hágar* van Dik Browne. Prijs *f* 3,50 (32 blzz.). Met ingang van dit nummer zal *De Vrije Balloen* voortaan maandelijks verschijnen met als vast terugkerende strips onder andere *Zwarte humor* (Franquin), *Hágar* (D. Browne), *Abel Dopeulapeul* (Loro), *Koos Voos* (Gotlib) en werk van de vaste groep tekenaars en scenaristen. Vanaf december ook *La Rubrique-a-brac* (Gotlib) en *Pemberton* (Sirius). Abonnementenadministratie: Postbus 1, 1440 AA Purmerend (tel: 020-265019) alwaar ook proefnummers kunnen worden aangevraagd.

Hop!

In *Hop!* nummer 19 uitvoerig aandacht voor F. A. Breysse (interview en herdrukken), zie ook elders in deze rubriek, alsook voor Harvey Kurtzman. Verder een onuitputtelijk aantal korte recensies, aankondigingen, nieuws en indrukken van de stripfestivals in Toulouse en Angoulême. Op eerstgenoemd festival werden prijzen uitgereikt aan onder andere Mouminoux, Greg, Buzzelli, Margerin, F. Craenhals, Cabu en Michel Blanc-Dumont. Omvang 52 blzz., prijs *f* 12 Fr. Inlichtingen Hop (AEMEGBD), 13 Rue Emile Duclaux, 15000 Aurillac (Frankrijk). Op nrs. 2, 3, 11 en 14 na zijn alle verschenen nummers nog steeds na te bestellen.

Visions

Visions, tijdschrift voor strips en science fiction, verschijnt 8 maal per jaar en is gratis voor klientèle van Fantasic Visions (Slaak 18, Rotterdam). Het is bedoeld om een overzicht te geven van wat in deze winkel in voorraad is. In nr. 3 bijdragen over Boris Vallejo, nieuws, aankondigingen, fondslijsten en de strip *Carwash, een tragedie* van Barth.

Strips

In *Strips* (New Zealand's only comic magazine) nr. 11 strips van Kevin Jenkinson, Barry Linton, Joe Wylie en Helen Cross van een redelijk niveau. Totaal 36 blzz. in zwartwit. *Strips* verschijnt tweemaandelijks en is in Europa te benaderen via Ron Foort, Postbus 649 te Amstelveen

Stripspecial

Uit Veenendaal afkomstig is een nieuw stripfanzine, getiteld *Stripspecial.* Uitvoering en druk zijn zeer bescheiden: formaat kwart A-4, 16 blzz., gefotokopieerd. In nummer 1 het een en ander over Leloup (Yoko Tsuono). De bedoeling is dat *Stripspecial* 6 keer per jaar verschijnt. Prijs per nummer toch nog *f* 2,50 te storten op postgiro 288631 t.n.v. C. R. J. van den Heuvel, Lunenburg 18, 3904 JN Veenendaal onder vermelding van 'Striptijdschrift'. Het tweede nummer zal gewijd zijn aan 'Kuifje 50 jaar' en dus nog dit jaar verschijnen.

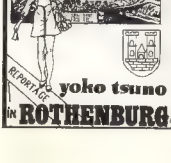

Holland Animation Bulletin

Het eerste nummer van *Holland Animation Bulletin* zonder Cornelis Kapsenberg (jaargang 6, nummer 4) een bijdrage over *Nederlandse animatie in het buitenland* en een interessante kritiek van Bérge Ring op de *Syntetische animatie* gebruikt door Ralph Bakshi bij zijn verfilming van *In de ban van de Ring.* Bórge Ring is absoluut niet in de ban van Bakshi. Redaktie-adres: Cilia van Dijk, Ged. Voldersgracht 20, 2011 WD Haarlem.

Anathema's

In de bundel *De waanzin aan de macht (Anathema's 4)* in 1979 uitgegeven verwaardigt P. C.-Hooftprijswinnaar Rudy Kousbroek zich enkele bladzijden over strips. In het hoofdstuk 'Striptease' (blz. 69-72) nog eens een vernietigende kritiek op *Schijnhelden en nepschurken* van Geel en Fuchs, dat nota bene *zes* jaar geleden verscheen en al jaren uitverkocht is(!). Het hoofdstuk 'Het Nederlands facultatief' (blz. 73-77) is wat algemener van opzet en lijkt geschreven naar aanleiding van de *Stripquiz,* die eveneens in 1973 aktueel was. Uit dit hoofdstuk stamt het citaat 'Bij een goed stripverhaal kan de tekst vaak gemist worden zonder dat het verhaal onbegrijpelijk wordt. Omgekeerd levert de tekst zonder de tekeningen niets coherents op (...)', waaruit we mogen afleiden dat volgens Kousbroek Marten Toonder, Hans Kresse en Pieter Kuhn slechte stripverhalen gemaakt hebben of misschien zelfs wel géén stripverhalen. Ook in ander verband verwierf Kousbroek een zekere faam door krasse uitspraken.

Breysse

In het wat onduidelijke blad *Swempoel* nr. 5, een uitgave van de Stichting Werkgroep Eksperimentele Maatschappij, naast veel typografische waaghalzerij een herdruk van de eerste 5 afleveringen van *De strijd tegen de maanraketten.* Het betreft hier het nooit in al-

bum verschenen eerste avontuur van *Oscar en Isidoor* van F. A. Breysse, dat rond 1957 in *Taptoe* gestaan heeft. *Swempoel* is te bestellen op het adres Prinsegracht 14 te Den Haag. prijs *f* 1,75.

Beeldverhalen

In de zaal Ebes-Expo, aan de Mechelsesteenweg 271 te Antwerpen, heeft van 24 september tot 16 november 1979 een tentoonstelling plaats met als thema 'Beeldverhalen. Een overzicht van de belangrijkste Belgische creaties' met medewerking van de uitgeverijen Casterman, Dupuis, Lombard en Standaard. behalve op zater-, zon- en feestdagen is deze tentoonstelling vrij toegankelijk tussen 9 en 16.00 uur.

Kuifjepostzegel

In een oplage van 10 miljoen eksemplaren is vanaf 1 oktober voor 8 BF te koop de postzegel, die ter gelegenheid van 50 jaar Kuifje door Hergé ontworpen werd. Zeker voor Europa een vrij uniek feit.

waarvan België merkwaardigerwijze (?) de baanbreker is. Voor onze postzegelverzamelaars zij vermeld dat voor de tanding type 11 ½ gebruikt werd op polyvalent fosforescerend papier met op de keerzijde 'gom op basis van polyvinyl alkohol'. Dit laatste vermoedelijk op uitdrukkelijk verzoek van Haddock.

Kuifjeschriften

1600 Gram melkchocoloade Cote d'Or plus 8 BF in België (!) ingeleverd bij Cote d'Or, Frankrijkstraat 9-11 te Brussel levert Kuifjefanaten 4 Kuifjeschriften op. Een tandenbortel wordt niet bijgeleverd...

Molenslootekspresse

Uit de FTS-katalogus komt het hierbij afgedrukte fragment dat als we op de middenpartij van de afgedrukte foto letten minstens een ontvangst door Haddock en Nestor belooft.

'totaal/loire'

v.a. f 465 Zie pag. 17A

vol pension met 5 excursies

6 - 7 en 8 dagen
Alle verbijzijstormuies mogelijk (zie pag 14A en 15A)
Vertrek elke maandag van 23/4 t/m 17/9

Gehee: gelijk aan de tetaalrnis vol pension met 4 excursies met bovendien een ovvergelefkijke excurse ängs en door hel bekende Loireda: Op vrijdag vertrekken wij s ochtends vroeg: per tourcngcar naar de kathedraal van Chartres waaraan een bezoek wordt gebracht Vervolgens via Chambord, het mooste renaissancepalies van Frankrijk naar Blois, de grote kommkkl,ke residentie waar Cathanna de Medicis intrigeerde en de Duc de Guise verraderlijk werd vermoord Naar Chaumont, de zo strategisch boven het Loredal ,ntloronde leodale burcht en naar Cheverny de stilvolle lustnof uit de 17e eeuw bewoond en magnefiek ingericht Lanch onderweg Diner in Parijs Toegangsprijzen kastelen aan de Loire zijn ook inbegrepen

Quinczy

In *Quinczy* (Nieuw Hollands Tijdschrift) nummer 2 de strip *Karel Katrol in Donker Afrika* van Ed. Oorlog en de voortzetting van De avonturen van Druifje in *De schoen van Zondebloem* door Léon van der Maarel. Naar de redaktie elders meldt is deze Kuifjespersiflage, begonnen in nummer 1, op ernstige bezwaren van Casterman SA (Doornik) gestuit. Uit de betreffende brief: 'U kondigt een vervolg aan: mocht dit verschijnen, dan kunt (u) verwachten dat wij gerechtelijke stappen tegen uw tijdschrift zullen ondernemen', getekend Pierre Servais. Gevolg van een en ander is wel dat de oorspronkelijke tekenaar van deze persiflage zich heeft teruggetrokken. Verdere stappen van Casterman zijn dus te voorzien. *Quinczy* is te bestellen door 6 geldige postzegels van 55 cent in een gesloten envelop te sturen naar Quinczy Lezers-club, Willem Arntzkade 22 te Utrecht.

Kartoenprijsvraag

Het Japanse dagblad *Yomiuri Shimbun* (oplage 13 miljoen!) heeft een internationale prijsvraag voor Kartoenisten uitgeschreven, die openstaat voor deelnemers uit alle landen ter wereld. De prijsvraag bestaat uit twee delen. Het eerste heeft als thema 'Energie', het tweede heeft een vrij onderwerp. De hoofdprijs van 1.000.000 yen (ongeveer 10.000 gulden) zal worden verleend aan de tekenaar met de beste inzending in beide kategorieën. De jury bestaat uit een aantal deskundigen, waaronder de beste tekenaars uit Japan. Het adres, waarheen de tekeningen gestuurd kunnen worden is: Yomiuri Shimbun, 1-3 Ginzanishi, Chou-ku, Tokyo, Japan. Helaas is er geen deadline bekend. Enige spoed is misschien dus wel noodzakelijk.

Angoulême 7

Op 25, 26 en 27 januari 1980 zal in Angoulême de zevende Salon international de la Bande Dessinée gehouden worden met als thema 'de sport in de strip'. Behalve de uitreiking van de verschillende Alfredprijzen, de tweede Salon international des antiquaires de B.D., beurzen en talloze andere festiviteiten, zullen er tentoonstellingen ingericht worden over onder andere de nieuwe Nederlandse striptekenaars, het Vlaamse beeldverhaal, Superman, het Joegoslavische en Chinese beeldverhaal, Warren Tufts, enz. Het sekretariaat van deze manifestatie is gevestigd is het Hôtel de Ville 16016 te Angoulême (Frankrijk).

Signalement

Nieuws voor deze rubriek gaarne naar Postbus 15268 te 1001 MG Amsterdam /-/ In *Serpentine* nr. 1 (Opinieblad voor vrouwen) twee strips van Lolet Leenhouts: *Vnendinnen* en Moeders /-/ Ontvangen van Duke Burgerhof uit 's-Hertogenbosch de elders op deze bladzijde afgedrukte metamorfose van Bianca Castafiore tot Frank Zappa /-/

De grote oversteek

Dick Matena heeft met het werk dat hij voor *Gummi* maakte dermate indruk gemaakt op het Amerikaanse blad *Heavy Metal* dat men daar toe aankoop heeft besloten van o.a. volgende verhalen: *Negen AM, 2005 Amen, Interlude 3.* Bovendien kreeg Matena te horen dat er uitgekeken werd naar nieuw werk van hem. Met een grote Amerikaanse carrière in het verschiet, gaat Matena begin november naar Amerika om, na zijn strips, nu ook zijn gezicht te laten zien. Als we Evert Geradts even buiten beschouwing laten, is Matena de eerste Nederlandse tekenaar die succes heeft in de Verenigde Staten.

HET ENIGE ADRES IN NEDERLAND EN BELGIË VOOR INBINDMAPPEN, Q.A. EPPO (OUDE EN NIEUW MODEL), PEP DONALD DUCK, ROBBEDOES, KUIFJE ETC. STORT PER MAP (½ JAAR) FL. 7.95 OP GIRO 4053546 T.N.V. WOUT, VAN WOUSTRAAT 126, AMSTERDAM

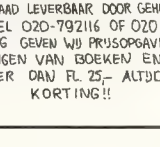

ALLE NIEUWE EN GEBRUIKTE STRIPS EN SF BOEKEN UIT VOORRAAD LEVERBAAR DOOR GEHEEL NEDERLAND BEL 020-792116 OF 020-224680
GRAAG GEVEN WIJ PRIJSOPGAVE
BESTELLINGEN VAN BOEKEN EN STRIPS VAN MEER DAN FL. 25,- ALTIJD 15% KORTING!!

MUCH ADIEU ABOUT A DUEL

OOM ALBERT EN OOM BEAR ZWAAIEN NAAR MEKAAR EN ZE MAKEN SCHERPE OPMERKINGEN!

ZWAAIEN? PHOE, ZWAAIEN DOET GEEN KWAAD.

POGO

IS ER AL IEMAND DOOD?

ZJUN WE TE LAAT?

"KOM HIER POGO, EN HELP ME MET DE DEMONSTRATIE VAN HOE IK DIT VARKENTJE GA SNIJDEN

MAAR JE WEET NIET WAARMEE ZE ZWAAIEN

MET SLAGERS MESSEN DAAR ZWAAIEN ZE MEE

OMPH EN WAT VOOR SCHERPE OPMERKINGEN MAKEN ZE?

NOU, OPMERKINGEN ZOALS: "IK HAK JE KNAR AF!" EN "IK ZAL JE

FILEREN."

MIJN LIEVE GOEDHEID!

EN DE MIJNE!

NU, MR BEAR, ZIE HIER HOE IK UW BINNENSTE ZAL OPENEN!

EN IK ZAL U LATEN ZIEN HOE IK UW BUITENSTE GA VERSNIJDEN.

HELP! HELP!

WAT EEN ACTEERTALENT, POGO, PRIMA

IK ACTEER NIET!

ALBERT EN BEER ZIJN AAN HET VECHTEN MET MESSEN.. WE MOETEN OPSCHIETEN OM EEN BLOEDBAD TE VOORKOMEN!

WE KUNNEN EEN GROTER BLOEDBAD VOORKOMEN DOOR BUITEN BEREIK VAN HUN ENTHOUSIASME TE BLIJVEN!

IK HOOP DAT JE WEET DAT JE TEGEN DE BESTE MESVECHTER VAN HET LAND AANLEUNT?

DAT ZAL NIET LANG MEER DUREN, ZOON!

EN NU ALLE AANDACHT AUB, IK GA ON ONDERDANEN MINIMALISEREN

OEP! KIJK DAAR EES!

NEE MAAR! WE SCHIJNEN HIER EEN ONOVERKOMELIJK VREDESVOORSTEL TE HEBBEN, MR BEAR

GOH! KIJK EES, AL DIE LEKKERNIJEN! GELUKKIG HEBBEN WE ONZE MESSEN!

WE KUNNEN METEEN BEGINNEN

vertaling: Eric Hoek/lettering: Ernst Pommerel

ZODRA LUNCH OVER IS, BEGIN IK JE WEER TE HATEN.
CHURCHY EN IK GAAN NU OM NOG EEN LUNCH KLAAR TE MAKEN DIT KEER VOOR ONSZELF!
BLIJF IN DE BUURT IK GA EEN PAAR BEER STEAKS OP SNIJDEN
MAAR, MR BEAR, DAT ZOU BETEKENEN DAT EEN VAN ONS VERSCHRIKKELIJK PLOTSELING UIT DE OPPOSITIE VERDWIJNT!
ERG WAAR
WANNEER IK VECHT DAN WIL IK M'N TEGENSTANDER ECHT GOED IN MEKAAR SLAAN VOOR LANGE TIJD
JA IK OOK IK ZOU ME BELAZERD VOELEN ALS JE TE VLUG STIERF.
DAT KLINKT GOED! IS DER GENOEG VOOR MIJ?
NOU... JE ZOU KUNNEN ZEGGEN DAT IK OP JE REKENDE
DUS EEN LEVENS LANGE VETE IS WELLICHT HET BEST.
EEN EXCELLENTE SUGGESTIE, M'N WAARDE
HET IS EEN WAT POSITIEVERE AANPAK.
NU DAN ALS WE LENGTES VERGELIJKEN DAN ZIEN WE DAT JIJ ONGEVEER ZO VEEL GROTER BENT
NOU EN?
TERWIJL WE AAN HET TRAINEN ZIJN VOOR HET GEVECHT, WELKE REGELS ZULLEN WE TOEPASSEN?
IK ZOU ZEGGEN: DUEL TOT DE DOOD!
DAT BETEKENT DAT JE EEN HALVE METER VOORSPRONG HEBT DUS IK KRIJG EEN HELPER DIE ZO GROOT IS.
PHOOMF!
HET IS ECHT EERLIJK, HOOR WELK KLEIN VECHTERSBAASJE KEN IK?
IK BEGON JE NET TE WAARDEREN ALS VIJAND MAAR IK HERINNER ME NU WAAROM IK JE HAATTE ALS VRIEND.

POGO, IK BEN JUIST TEGEN EEN GEWELDIG IDEE VOOR JE AANGELOPEN
MET DIE GROTE VOETEN VAN JOO MOET JE HET BEHOORLUK HEBBEN VERPLETTERD

HIER ZUN JE SPULLEN WE MOETEN IN UNIFORM ZUN ZODAT WE KUNNEN ZIEN WIE WIE IS
ALBERT

HOE PACHT JE DAT IK OOK MAAR IETS KAN ZIEN MET DEZE OUWE TENT OVER ME ?
STILTE IK HEB GENOEG MOEITE OM DEZE PATROON IN M'N GEWEER TE KRUGEN

MAAK ES WAT RUMTE, DAN KAN IK MUN GEDACHTEN ORDENEN...
DAAR HEB JE BEN GEIGERTELLER EN EEN MICROSCOOP VOOR NODIG.

HET IDEE IS DAT JE MUN PARTNER WORDT IN EEN LEVENSLANGE VETE
UMPH IK TREK ALTUD AAN HET KORTSTE EIND!

EEN GROOT GENERAAL ZOALS JU KAN GEEN GEWEER LADEN ZONDER ZUN MILITAIRE ONDERSCHEIDINGEN
GEEF ME JE PIS-TOOL ES

ZUNDE JE PARTNER ADVISEER IK TEGEN...
BAH! GEEN ROESTIG INSUBORDINEREND GEWEER HEEFT OOIT DE VASTE HAND VAN DE TOP STRATEGEER WEERSTAAN

KOM OP EN AAN MUN KANT IN DEZE VETE MET OUWE BEAR... HU IS GROTER EN DUS KRUG IK EEN ASSISTENT OM ME TE HELPEN. NAMELUK JU!
HET KLINKT GEVAARLUK

GEEN GEVAAR TE DUCHTEN... SINDS HET EEN LEVENSLANGE VETE IS MOET HET BEHOORLUK LANG DUREN
ALBERT

WOMP!
HALP!
BAM

DIE SCHURK MOET ONS HEBBEN BESLOPEN MET ZUN ARTILLERIE EN BINNEN BEREIK ZUN GEKOMEN
ALS-IE ZO DOORGAAT DENK IK DAT DIT EEN ERG KORTE LEVENSLANGE VETE WORDT

Hengelo 16 aug '79

beste redaksie van Stripschrift. Willen jullie zo vriendelijk zijn om even je omgewassen oren te leggen

Als afgestudeerd anderwijzer en dus zeer intellektueele bal voel ik me gedwongen trendbewust te zijn. Niet is daarom, dat ik besloot een abonnement op stripschrift te nemen daar het eveneens strip heden de dage dreigt te worden verheven tot literatuur met sterk visuele inslag.

koffie Jan?

ik ben dus modebewust, trendgevoelig zo dat heet.

bovendien ben ik zeer bescheiden

maar nu komt het

Denk je dat je met wat goed fatsoen een normaal abonnement kunt nemen, en dan geloven er in korte tijd de gekste dingen.

Nee nee mijne heren

Dames kunnen er ook zijn, Jan!

Na dit alles voel ik de noodzaak voor een

BOZE BRIEF

Featuring
Ben Kamphuis
Jan Toorop straat 43
7556 LB Hengelo (Ov)

3

In november 78 maakte ik nekjes 70,50 over op de giro van St ripschrift Ik dacht: dat jammer nummer krijg ik dan wel

Stripschrift

Nee nee nee. Ondanks het feit dat je een abonnement voor een kalenderjaar neemt, kwam er de eerste maanden niets

Uiteindelijk kreeg ik drie nummers nummer 120, 121 en het dubbel nummer 122/123. De eerste nummers kwamen niet. Dus.

Daarna kreeg ik een mooie envelopp van jullie

stoom stoom

Een accept giro kaart. of ik maar even het abonnements geld voor 1979 over wilde maken.

2

Nogmaals dankten dus! Jullie denken toch niet dat ik gek ben?

Van Lotje gehad en zo?

Me bewust van m'n eigen onvermogen heb ik ratuurlijk geen problemen met het maken van deze strip-brief

Neuwel.

zei Hij

Maar ik voelde me toch gedwongen om jullie op deze manier de kaart-beschouwende als een flauwe grap terug te sturen

niet uit de enveloppe halen

POSTCHEQUE- EN GIRODIENST
PROMOTIE-NUMMER: 3009948 - ENKELE PRIJS VAN DE PROMOTIE
OP MAANDAG, DINSDAG, WOENSDAG, DONDERDAG VAN 8.30 TOT 16.30 UURTJES
Ben Kamphuis
Jan Toorop straat 43
7556 LB Hengelo
STRIPSCHRIFT
ABONNEMENT 1979
Alleen invullen

Dus: Ik hoop: dat jullie je administratie fout corrigeren en jullie me over een en ander schriftelijk willen berichten

3

Naschrift redactie:
Voor iedereen met dit soort problemen: daarvoor moet je (godzijdank!) niet de redaktie, maar de uitgever hebben; die zorgt voor de abonnementenadministratie. Adres en telefoonnummer vind je op blz. 3 van iedere Stripschrift.

Aangeboden: Jan Kordaat, Jerry Spring, Flip Flink, Kim Devil Kuifje jaarg. 48, 51 t/m 55, Ouwe Niek, Corentin. **Gevraagd:** Robbedoes banden alleen goede staat 1, 4, 8, 10, 33, 34, 35, 36, 37, 41, 47 P. van Voorthuyzen, Rozenstraat 102, 1214 BW Hilversum

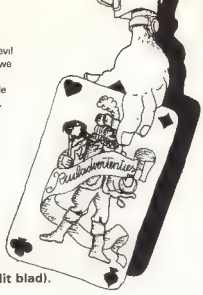

Volgende keer kan uw ruiladvertentie hier staan (zie antwoordkaart elders in dit blad).

STRIPS - BOEKEN MUNTEN - POSTZEGELS

De navolgende boeken hebben wij voor u voorradig:

Back for more, Bokelandt, Ballen van vuur, Beeldspraak, Het Beeldverhaal in Vlaanderen, Een Tolkien Bestiarium, Boris Vallejo, The Call of the Stars, Carlosd O'comic, Chris Moore kalender, Clso, Crumb Sketchbook Nov'74 to Jan'78, Lone Sloane Delirius, Den, Die verdomde band, Dirty Comics, The illustrated Edgar Allan Poe, Epoxy, Foss, Frank Kelly Freas, Frazetta, Freak Brothers, The complete Fritz the cat, Futuropolis, Gasoline, Alley, De gefrustreerden, Godenstrijd om er in, Gotlib, Green Dog Trumpet and other stories, The illustrated Harlan Ellison, Het ruikt hier naar onzin, The art of the brothers Hildebrandt, Hitparade, De vlucht van de Icarus, The jewell in the skull, The art of Abdul Mati Klarwein, De leggers van de veroveraar, Leve de vrouwen, Magnum-serie, Marie Gabrielle de Saint Eutrope, Manas Manna, Masters of Comic Book Art, Mechanismo, Miss Universe en het beest, Mountain Ecstasy, Mythopoeikon, Necronomicon, Polonius, De reis van de Grospo, Rhea lovely deel I, Rock'n Roll Circus, Rodney Matthews kalender, The illustrated Roger Zelazny, Seks & Relaties, Sexy, Lucky Luke/smurfen, Spacehawk, Occupied Spaces, The stars my destination, ABN Stripdossier, The Studio, 100 Posters of Tadanori Yokoo, Jungle Tales of Tarzan, Tomorrow and Beyond, Trigan, Ingalel Urm, Visions, Wie zeurt krijgt een beurt, The best of Winman's Comix, Yendor. Verder nog Marvel comic's, Conan enz. enz

Alle normale Nederlandse stripverhalen hebben wij vanzelfsprekend altijd op voorraad

Openingstijden: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 12.00-18.00 uur. Zaterdag's van 9.00-17.00 uur
Liendertsweg 66A, Amersfoort, telefoon 035-233374.

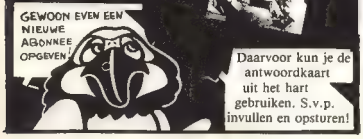

Voorstraat 371, Dordrecht, tel: 078-142012.

geopend: ma. t/m vr. v. 1300 tot 1730 uur
zaterdag v. 1000 t/m 1700 uur.

Wij verkopen alle soorten stripverhalen o.a. FRANSE, AMERIKAANSE, ENGELSE, NEDERLANDSE en VLAAMSE.
Om onze collectie ANTIEKE en 2e HANDS strips op pijl te houden zijn wij uiteraard ook geïnteresseerd in het kopen van stripverhalen.
Bent U geïnteresseerd of wilt U Uw strips of iets wat daar mee te maken heeft verkopen, kom dan eens langs in de laatste stripwinkel v.d. Randstad, voor België uiteraard de eerste.
Iedere week aanvoer van de laatste NEDERLANDSE, AMERIKAANSE, FRANSE en ENGELSE stripverhalen.
U kunt ook telefonisch bestellen, wij zenden U het graag toe.
LET OP DE OPENINGSTIJDEN A.U.B.

DE STRIPSCHAPPAGINA

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

HET STRIPSCHAP
postbus 11335
1001 GH Amsterdam

Archief

Het archief van de koninklijk erkende vereniging Het Stripschap staat thans geregistreerd bij het Centraal Register van Particuliere Archieven der Rijksarchiefdienst onder nr. 1845. Waarvan acte.

Filmotheek

Wij maken de geinteresseerden in Stripschaps filmotheek erop attent, dat de stichting Fugitive Cinema, de beheerder van deze films, sinds kort verhuisd is De films zijn thans verkrijgbaar bij het CAVCA-pand (coöperatief Audio Visueel Centrum Amsterdam), van Hallstraat 52, 1051 HH Amsterdam. (Tel.: 020-867690 of 867663)

Het Stripschap in Rotterdam

In het weekeind 24/25 november 1979 organiseert de Nederlandse Vereniging van Katteverenigingen expositie van raskatten in de Maashal van het Ahoy complex aan de Zuiderparkweg in Rotterdam. De titel van de kattenshow is: 'De kat in beeldspraak door de eeuwen heen! Voor het heden hebben de organisatoren de nadruk gelegd op de kat in tekenfilms en stripverhalen. Het Stripschap verleend voor dit aspect zijn medewerking en zal met een stand aanwezig zijn. Voor leden van Het Stripschap dus een extra mogelijkheid om hun Stripschapledenservice te ontmoeten en de hiaten in hun verzameling aan te vullen. Deze internationale show is op beide dagen geopend van 10 tot 18 uur. Ahoy is te bereiken vanaf Rotterdam CS met de ondergrondse spoorweg tot station Zuidplein. Dit station is met een zogenaamde 'vliegover' verbonden met Ahoy. De toegangsprijs is vijf gulden. Voor Stripschapleden echter de helft, twee vijftug derhalve. Wel (verplicht) de Stripmaatschapkaart tonen.

Ledenservice

Beeldspraak, uitgave Brabantia Nostra, gebonden, 8 uitstekende interviews met bekende tekenaar afgenomen door Rob van Eijck Zie de boekbespreking in stripschrift no. 124 door Har Brok.
Prijs voor abonnees/niet-leden ƒ29,75; speciale ledenprijs ƒ24,75.

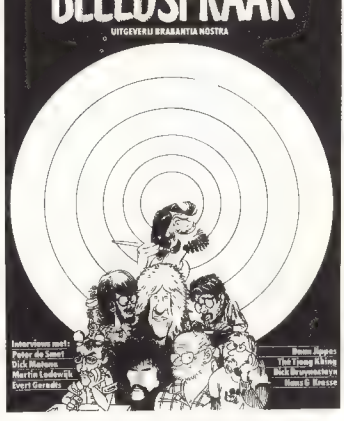

Eindelijk, eindelijk heeft het de Heer behaagt bij Brabantia Nostra te laten uitbrengen *Arman en Ilve* deel 2, bevattende de verhalen 4, 5 en 6.
Prima uitgevoerd boek met het overbekende prachtige tekenwerk van Thè Tjong King. Prijs voor abonnees/niet-leden ƒ29,75; speciale ledenprijs: ƒ24,75.
Deze boeken kunt u verkrijgen door storting op postgiro 3291121 t.n.v. Het Stripschap Ledenservice Postbus 11335, 1001 GH Amsterdam.

Verschenen:
Zwart/wit reeks deel 33· Burt Becker – stad onder vuur getekend door Carry Brugman; scenario Andries Brant, deel 34: Huckleberry Finn's avonturen deel 2 door Bert Bus.
Nog verkrijgbaar de delen 12, 14, 16, 19 t/m 32 voor ƒ5,50, na 1-1-'80 ƒ5,75; deel 17/18 ƒ14,95, na 1-1-'80 ƒ15,50. Leden 10% korting. Eveneens nog verkrijgbaar Tom Poes sets (behalve 8/14) voor ƒ8,90; leden ƒ7,50
Ach u weet het al lang, geld storten op postgiro 3291121 t.n.v. Het Stripschap Ledenservice Postbus 11335 te Amsterdam en t.z.t. vallen de boeken op de gangmat.
I.v.m. porto kosten wordt u verzocht minimaal twee albums te bestellen.

Een nieuw verhaal van een oude meester! Hans Kresse heeft voor weekblad Eppo de geschiedenis verhaalt van Alain D'Arcy. Titel van het we gebonden album (96 pagina's!) is 'Satanseiland'. Prijs ƒ14,95; leden 10% korting.
U bent bekend met de spelregels van het bestellen.

Uitgeverij Paul Rijperman
Postbus 13099
2501 EB Den Haag

Een nog jong uitgeversbedrijf dat fiks aan de weg timmert is uitgeverij Paul Rijperman te Den Haag Ambitieus bestormt Paul de stripmarkt met uitgaven, die klinken als een klok. De albums zijn uitgevoerd in zwart/wit en behalve 3 Pom en Teddy verhalen voorzien van een slappe kaft. De boeken in slappe uitvoering kosten ƒ9,90; de hard cover uitvoering kost ƒ19,90. (M.u.v. alarm in Hollywood.)
Aangezien Paul Rijperman zijn boeken voornamelijk afzet bij de stripspeciaalzaak, overweegt de ledenservice deze boeken op te nemen in het fonds van Het Stripschap. Laat iets van u horen, indien u belangstelling heeft voor deze boeken
Tot nader order kunt u de verhalen aanschaffen bij de Stripspeciaalzaken of rechtstreeks bij Paul Rijperman.

Herinnering

Denkt u aan de Algemene Ledenvergadering op 16 december in het Rothaanhuis op de Rozengracht te Amsterdam? Tevens is er de stripveiling en een ruilbeurs. De leden ontvangen binnenkort de vergaderstukken.

Stripveiling

Op zondag (jawel ZONDAG) 16 december 1979 organiseert Het Stripschap wederom een stripveiling in Amsterdam. Tegelijk wordt een ruilbeurs en een Algemene Ledenvergadering gehouden. Adres: Roothaanhuis, Ro-

zengracht 133, Amsterdam, tel. 020-235969. De veiling is uitsluitend voor leden van Het Stripschap toegankelijk.

Inzendingen voor de veiling vóór 9 november 1979 aan: Het Stripschap, t.a.v. Albert Tol, K.S. Hasselaarstraat 11, Amsterdam, tel. 020-134128.
Na deze datum kunnen geen inzendingen meer worden geaccepteerd, aangezien de katalogus van de te veilen kavels tijdig voor de veiling moet worden rondgestuurd.

Inzenders worden verzocht de volgende regels in acht te nemen:

1. Slechts gaaf materiaal van strips en cartoons komt in aanmerking om geveild te worden.
2. Boeken met illustraties komen alleen in aanmerking om geveild te worden, als de illustraties zijn van tekenaars, die hoofdzakelijk strips tekenen.
3. Alles dient goed verpakt te worden verzonden of aangeleverd.
4. Bij de inzending dient een lijst ingesloten te worden, waarop vermeld: naam en adres inzender, eventueel gironummer alsmede een kavellijst.
5. De kavellijst, te nummeren met letters vanaf A, dient een zo volledig mogelijke opsomming met bizonderheden te zijn, van alle kavels, die ingezonden worden.
6. Risico's, ontstaan door onjuiste vermelding, zijn voor rekening van de inzender.
7. De organisatoren van de veiling behouden zich het recht voor, het aantal kavels op de katalogus te beperken en inzendingen van de veiling uit te sluiten.
8. Illegale uitgaven kunnen niet worden geveild.
9. Voor uitgaven met een hogere waarde dan ƒ 10,— kan men een eventueel gewenste minimumprijs opgeven. Wordt deze minimumprijs niet gehaald, dan ontvangt de inzender, na betaling van 10% van deze prijs, de inzending zo spoedig mogelijk na de veiling retour.
10. Om het Stripschap schadeloos te stellen voor veilingkosten en porto, betalen de kopers een toeslag van 10% boven het door hen geboden bedrag en staan verkopers (inzenders) 10% van hun opbrengst af.
11. Dadelijk na de toewijzing dient het verworvene kontant te worden afgerekend. Met inachtneming van punt 9 en 10 worden niet verkochte kavels geretourneerd en zullen de opbrengsten worden uitbetaald.

Uitgeverij d'Roodkoopron Knoop

Juli 1979 verscheen bij deze uitgeverij het boek Bulletje en Boonestaak. Het boek bevat komplete informatie over de roemruchte strip Bulletje en Boonestaak, geschreven door de bekende schrijver A. M. de Jong en getekend door de al even bekende George van Raemdonck. Als basis voor het boek werd gebruikt de uitgave 'In de ban van Bulletje en Boonestaak', uitgegeven in 1977, en binnen een halfjaar uitverkocht. Het geheel werd echter flink uitgebreid, onder meer met een 20-tal nieuwe tekeningen op groot formaat. In totaal bevat het boek circa 160 tekeningen.
Naast de uitgebreide informatie is in het boek ook nog een compleet stripverhaal van Bulletje en Boonestaak opgenomen van 23 pagina's, met de titel 'Ouwe Dick en de bende van zwarte Jack'. Formaat 21×29,7 cm; omvang 76 pagina's; prijs ƒ 8,95. (Leden van Het Stripschap 10% korting).

Stripgilde

Het Belgische Stripgilde blijkt eens te meer een dynamisch gezelschap: het verhuisde van Kapucijnenvoor 217 naar: Kapucijnenvoor 123, 3000 Leuven, België.

Stripschapprijs 1979 voor Jaap Vegter

Uit het juryrapport van de commissie van advies inzake de Stripschapprijs 1979:
De commissie van advies inzake de Stripschapprijs 1979 heeft bestaan uit Evert Geradts, Kees Kousemaker, Martin Lodewijk, Rob Richard en P. Hans Frankfurther.
De keus is gevallen op een tekenaar die het leven van de Nederlandse burgers weergeeft en aldus een eeuwenoude traditie levend houdt.

Hij is daartoe gewapend met een scherp observatievermogen en gezegend met een liefde voor de medemens, en weet deze eigenschappen op een unieke wijze te verenigen. Zijn persoonlijke, bijna bescheiden, maar effectieve tekenstijl is steeds in evenwicht met de inhoud van het werk.
Het werk van deze tekenaar levert een zeer belangrijke bijdrage aan de gevarieerdheid en de kwaliteit van de Nederlandse strip. Wie bladen als Vrij Nederland en Sextant regelmatig onder ogen krijgt zal nu langzamerhand wel begrijpen dat de commissie haar eensgezinde voorkeur heeft uitgesproken voor niemand minder dan Jaap Vegter. Na zijn bundel Niet doen, kleine man, is er geruime tijd geen stripwerk van Jaap Vegter in boekvorm verschenen. Verleden jaar kwam echter Verzameld en gebundeld uit en de commissie is verheugd, nu al te kunnen aankondigen dat de derde Vegter-bundel over een maand in de boekhandel zal liggen.

Stripdag impressie

Foto's: Frank Stoovelaar, tekst: Hennie Wesseling.

Kuiffe in Dronten. Nou ja, het zijn in ieder geval Belgische vliegers.

Geen vliegen maar wel poppen; de vliegen hebben we teruggevonden, de poppen waren zeker op maat van de gemiddelde achterbak.

Burgemeester als u nu even die dag opendraait, ga ik de cadeautjes halen...

... als je Eppo heet, maak je het ons ook wel heel eenvoudig.

IJf Blokker mocht de prijs een uurtje vasthouden. Eigenlijk te weinig waardering voor deze stripliefhebber.

Mooie jongen ben jij. Krijg je de Stripschappsprijs en nu slaap je te lang.

André van Duin of Kuifje? Ga dat maar aan Vonk vragen.

Video, kom zeg. Ik ben hier voor de strips!

Boerejongens of Gummi? Nou boys, komt er nog wat van?

Die van mij is gepikt. Nee joh, je hebt een prijs!!!

Ereld?? Sta je op de lijst of niet, anders kun je die stripias wel vergeten.

Brok doet water bij de wijn. Zouden ze nu wel over de Stripdag schrijven?

Secretaris, quizmeester en burgemeester. Inderdaad, jong talent 79.

Misschien weten deze deelnemers aan de Stripquiz wel het antwoord.

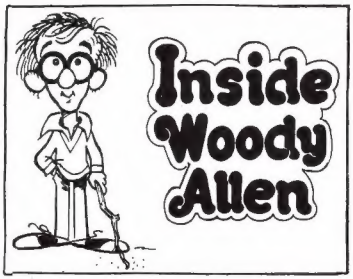
Inside Woody Allen

IK REALISEER ME DAT HET DOOR DE OMSTANDIGHEDEN KOMT, DOCTOR FOBICK, MAAR IK BEN MOMENTEEL WAANZINNIG VERLIEFD OP U.

"ALLEEN OMSTANDIGHEDEN?" MET DEZE BENEN, DENKT HIJ DAT HET "ALLEEN OMSTANDIGHEDEN" ZIJN?

DR. FOBICK, KUN JE ABSURDE WOORDSPELINGEN DROMEN ALS JE SLAAPT?

WAT WAS DE DROOM?
IK DROOMDE DAT IK OP EEN AFDELING VOOR AANSTAANDE MOEDERS GETUIGE WAS VAN DE GEBOORTE VAN DE BLUES.

HET IS JAMMER DAT IK DIT SOORT SESSIES NIET KAN PLANNEN MET EEN FREQUENTIE VAN 1 OP 10...

IK BEN NET TERUG VAN EEN OPTREDEN TIJDENS EEN PSYCHO-ANALYTISCHE CONVENTIE IN WENEN.

DE STAD ZAT STAMPVOL ANALYSTEN. JE KON ZE GEMAKKELIJK HERKENNEN OMDAT ZE, ALS ZE DRONKEN WAREN...
Geboortehuis van Freud
CHARTER
479

STEEDS ZONGEN: "IK WIL NET ZO'N MEISJE ALS HET MEISJE WAAR MIJN GOEDE OUDE VADER MEE TROUWDE..."

STRIPWINKELGIDS

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

MEIROOS STRIP- EN LECTUUR-SHOP/SHOPPINGCENTER
Oudegracht 136, hoek Vinkenburgstraat
Utrecht, telefoon 030-334357

STRIP ANTIQUARIAAT PANDA

Frederikstraat 955
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur; donderdag/koopavond tot 9 uur geopend.

DE ZAAK ZONNEBLOEM
Haarlemmerstraat 27, Amsterdam,
telefoon 020-247294
• de hoogste prijs voor uw 2e hands-strips!

JACOBIJNESTRAAT 10
HAARLEM
TEL. 023-320782

Antiquariaat
Liendertseweg 66A
Amersfoort
tel. 033 - 25975
"Bommel"
STRIPS - BOEKEN
MUNTEN - POSTZEGELS

STRIPSPECIAALZAAK

FANTASTIC VISIONS

Slaak 18, Rotterdam, telefoon 010-331710

DE LEKTUURHAL
Nauwe Burgstraat 3, Sneek,
telefoon 05150-15510

LAMBIEK
Kerkstraat 104, Amsterdam,
telefoon 020-267543

OLD COMIC HOUSE KRALINGEN

Frits Ruysstraat 28a
3061 ME Rotterdam
tel. 010-523171

Stripantikwariaat
calvo

Sandelingplein 2
Rotterdam-Zuid

geopend zaterdag 10 tot 5 uur
telefoon 010-840636
bestellingen bezorgen wij aan huis!

De Oude Post
Burg. de Withstraat 10-12
De Bilt, 030-763050
Nieuwe en oude strips.
Ver- en inkoop.

Werd uw zaak niet vermeld? En stelt u daar wel prijs op? Belt u even:
030-791496

Nu ook een
STRIPSPECIAALZAAK
in Vlissingen
met de meest uitgebreide kollektie strips, ook Frans-Engelstalige.

GRAMM.-STRIPS 76
DE STRIPWINKEL
Paul Krugerstraat 146-148
4381 WK VLissingen

SPECIAALZAAK IN STRIPBOEKEN

WOUTS STRIP- EN SF SPECIAALZAKEN

van Woustraat 126, Amsterdam en Oostenburgerstraat 69, Amsterdam,
tel. 020-792116 en 020-224680
Organisatoren van stripbeurzen. Gaarne informeren wij u onze enorme kollektie strips en SF en over bedoelde beurzen.

Broerenstraat 4,
Arnhem. tel. 085 - 431398

RICHARD
Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923

Strip antiquariaat "SJORS"

Voorstraat 371, Dordrecht,
telefoon 078-142012
openingstijden: ma t/m vrij 13.00-17.30 uur; zaterdag 10.00-17.00 uur.

DE LEKTUURHAL
Over de Kelders 10, Leeuwarden,
telefoon 05100-30756
Dracht 100, Heerenveen